

Luonnonsuojelusta ilmastopolitiikkaan

Ympäristöpoliittisen puhunnan muutos
eduskuntakeskusteluissa 1960–2020

KIMMO ELO
JENNI KARIMÄKI

TIIVISTELMÄ Artikkelissa tarkastelemme sitä, miten ympäristöpolitiikan käsitteistö ja termistö ovat muuttuneet ja kuinka niiden hallinnasta ja oikeasta käyttötavasta on käyty kamppailua eduskunnan täysistuntokeskusteluissa vuosina 1960–2020. Artikkelin aineistona ovat eduskunnan digitoidut täysistuntopöytäkirjat, joita analysoimme yhdistämällä laskennallisten yhteiskuntatieteiden tekstinlouhinnan ja eksploratiivisen data-analyysin menetelmiä perinteiseen laadulliseen analyysiin. Artikkelissa esitellyt tulokset osoittavat eduskunnassa käydyn ympäristöteemaan liittyvän keskustelun muuttuneen merkittävästi sekä määrällisesti että sisällöllisesti. Keskustelun intensiteetti ja volyymi ovat kasvaneet tasaisesti, mutta samalla aikasarja-analyysi heijastelee politiikan aikapelitiloja, joka näkyy etenkin keskusteluintensiteetin melko voimakkaana vaihteluna. Sisällöllisesti keskeinen muutos näkyy siirtymisenä luontokeskeisestä puhunnasta ilmastonmuutosvetoiseen retoriikkaan. Erityisesti 2000-luvulla ilmastonmuutos-johdannaisista käsitteistä on muodostunut yläkäsitteitä, mikä nähdäksemme ilmentää ilmastonmuutosvetoisen retoriikan valtavirtaistumisen heijastumista parlamenttipuheeseen: ilmastonmuutoskeskustelu on nykyisin metakeskustelu, jonka alla keskustellaan niin ympäristönsuojelusta, luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä kuin konkreettisista toimista maapallon lämpenemisen hillitsemiseksi.

JOHDANTO

Ympäristöpoliittisen käsitteistön muutos on osa ympäristöpolitiikan yhteiskunnallisen ongelmanrakentumisen prosessia, jossa koskemattoman luonnon suojelusta on edetty ihmisen toiminnan aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen ja torjumiseen. Ympäristökysymysten politisoituminen 1960-luvun myötä johti niiden kytkemiseen aiempaa yhtenäisemmäksi ympäristöpoliittiseksi asiakokonaisuudeksi, jossa luonnontieteilijöiden hallitsemaa ympäristökustelua täydennettiin sosiaaliseen muutokseen tähtäävillä kulttuurisilla ja yhteiskunnallisilla näkökulmilla. (Järvikoski 1991, 165; Stranius 2006, 22.) Nykymerkityksessään ympäristöpolitiikan ala kattaakin ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen, ilmastopolitiikan, luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen suojelun, kiertotalouden ja kestävä kehityksen sekä asumiseen, rakentamiseen ja maankäyttöön liittyvät kysymykset.

Ympäristötietoisuuden leviäminen ja lisääntyminen sekä ympäristöpoliittisen käsitteistön rakentuminen ovat tapahtuneet vaihteittain. Aiempia vuosikymmeniä hallinnut koskemattoman luonnon suojelun diskurssi muuttui, laajeni ja politisoitui varsin nopeasti 1960- ja 1970-lukujen aikana, kun moderni ympäristötietoisuus syntyi muiden muassa Rachel Carsonin ympäristömyrkköjen vaikutuksia korostaneen *Hiljainen kevät* -kirjan (1962) ja Rooman Klubin *Kasvun rajat* -raportin (1972) myötä (ks. Meadows 1972; myös Konttinen ja Peltokoski 2004; Stranius 2006).

Ympäristön politisoituminen yhdistyi 1960-luvun lopulta etenevän laajemman yhteiskunnallisen radikalismien kehukseen ja johti esimerkiksi vaihtoehtoista elämäntapaa korostaneen Vihreän liikkeen ja myöhemmin puolueen syntyyn 1970- ja 1980-luvuilla (Aalto 2018). Myös ympäristöministeriön perustaminen vuonna 1983 oli keskeinen tulos ympäristökysymysten yhteiskunnallistumisen ja hallinnollistumisen prosessista.

Ilmastonmuutoksen hillintä, hiilineutraaliuden tavoittelu ja uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen tähtäävä kiertotalous ovat sisällöllisesti ja yksilöön kohdistuvilta vaikutuksiltaan ja vaatimuksiltaan laaja-alaisempia kuin ympäristöpoliittinen päätöksenteko koskaan aiemmin. Samalla ne ovat kuitenkin osa 1960-luvulla alkaneen luonnonsuojelun politisoitumisen ja yhteiskunnallistumisen käsitehistoriallista jatkumoa. Ympäristökysymykset ja -käsitteet politisoitiin, ja niillä alettiin politikoida. Käsitteellinen ja terminologinen muutos vuosikymmeniä jatkuvan prosessin aikana on väistämätöntä eikä sitä tulekaan karsastaa, vaan nähdä se käsitehistorian klassikoiden Reinhart Koselleckin ja Quentin Skinnerin tapaan kaikkialla läsnä olevana ja käsitteiden muutoksen ennustamattomuutta heijastavana (Palonen 1999, 43–44). Käsitteiden ja niiden hallinnan rakentuminen osaksi poliittista kamppailua tarkoitti, että käsitteiden käytöstä tuli osa päämäärää eikä vain kamppailun väline. Käsitteet eivät ole vain muutosten osoittajia, vaan myös muutosten aiheuttajia (Kurunmäki 2001, 149; Palonen 1999, 50).

Sekä Suomessa että globaalisti ympäristötietoisuus on kasvanut viimeisen 40 vuoden aikana, voimakkaimman yhteiskunnallisen keskustelun muutoksen ajoittuessa ympäristöliikkeen nousun aikaan 1970–1980-luvuille ja erityisesti ilmastonmuutoskeskustelun myötä 2010-luvulle. Ympäristökysymysten politisoituminen 1960-luvun lopulla ei ollut osoitus merkittävästä ympäristön tilassa tapahtuneesta muutoksesta, vaan ongelmia koskevan tietoisuuden lisääntymisestä. Ympäristöstä tuli laajenevan mediajulkisuuden ja yhteiskunnallista arvomaailmaa muokanneen

postmaterialistisen arvokumouksen myötä poliittisten ja käsitteellisten kiistojen kohde. (Haila 2001; Inglehart 2018; Massa ja Sairinen 1991.) Ronald Inglehartin (1977) havainnoima post-materialistinen hiljainen vallankumous ja sen käynnistämä ympäristötietoisuuden leviäminen heijastuu esimerkiksi ruotsalaisen ilmastoaktivistin Greta Thunbergin perustamassa koululais-ten ilmastoliikkeessä, joka vuoden 2018 jälkeen on laajentunut globaaliksi ”Fridays for Future”-kansalaisliikkeeksi (<https://fridaysforfuture.org/>, luettu 6.11.2021).

Yleisen ilmastomuutostietoisuuden leviämistä ovat merkittäväällä tavalla tukeneet hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (*Intergovernmental Panel on Climate Change*, lyh. IPCC) tuoreimmat, vuosina 2018, 2019 ja 2021 julkaistut raportit (IPCC 2018, 2019, 2021). Ilmastomuutoksen entistä voimakkaampi politisoituminen on luonut uuden yhteiskunnallisen konfliktiakselin, jonka ääripäät muodostavat ympäristöteemojen ensisijaisuutta korostava politiikka ja ilmastoskeptinen tai jopa -denialistinen asenne (Borg ym. 2020; Chen ym. 2020). Ilmastoteman politisoituminen toisintaakin jo 1990-luvulla havaittua hiljaisen vallankumouksen kansalliskonservatiivista, uusoikeistolaista vastaiskua (Ignazi 1992).

Tässä digitaalisten ihmistieteiden menetelmiin perustuvassa artikkelissa tulkintamme kohdistuu siihen, miten ympäristöpoliittinen puhunta on eduskuntakeskusteluissa muuttunut ja millaisten käsitteiden kautta ympäristöä on politisoitu tultaessa 1960-luvulta nykypäivään. Artikkelin yhdistää laadullista ja määrällistä tulkintaa, ja sen ydin on digitaalisten ihmistieteiden menetelmillä tuotetun analyysin ja laadullisen historiallisen tulkinnan yhdistämisessä. Puhunnan muutosta ja pysyvyyttä tarkasteleva analyysi on kohdistettu ympäristötematiikan kannalta keskeisiin käsitteisiin, jotka on valittu eduskunnan asiasanaston (<https://www.eduskunta.fi/kirjasto/EKS/>, luettu 5.11.2021) perusteella. Käsitteitä ovat ympäristöpolitiikka, ympäristönsuojelu, ympäristöllinen, luonnonsuojelu, kestävä kehitys, ilmastopoliitikka, ilmastomuutos, kasvihuoneilmiö, otsonikato, luontoarvo ja ekologia. Käsitteiden ajallista esiintyvyyttä ja relevanssia poliittisessä kielessä 1960–1990-luvuilla on arvioitu peilaamalla niitä suurimpien puolueiden (keskusta, kokoomus ja SDP) ohjelmiin (Keskusta 1970 ympäristöpoliittinen ohjelma, 1990 realistisen vihreyden ohjelma, 1994 vihreä teollistaminen; Kansallinen Kokoomus: 1972 lähiajan tavoiteohjelma, 1976 ympäristöpoliittinen ohjelma, 1991 ympäristöpoliittinen ohjelma, 1993 periaateohjelma; SDP: 1969 SDP:n luonnon ja ympäristönhoito ohjelma, 1978 yleisohjelma, 1987 yleisohjelma, 1987 ympäristöpoliittinen ohjelma. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat>, luettu 8.11.2021). Ympäristöpoliittisen keskustelun lisääntyminen muiden muassa ympäristötietoisuuden lisääntymisen, ilmastomuutoksen kiihtymisen ja Vihreän liiton perustamisen myötä lisäsi ympäristöpoliittisen keskustelun määrää siten, että käsitteistön relevanssin verifiointi eduskuntakeskusteluiden ulkopuolisten aineistojen avulla 1990-luvulta eteenpäin ei ollut tarpeen.

Artikkelin rakenne on seuraava. Ensimmäisessä pääluvussa esittelemme politiikan käsitteistön muutoksen havainnoin yleisempää tematiikkaa. Tämän lisäksi tarkastelemme kysymystä eduskuntakeskusteluista aineistona politiikan käsitteistön muutoksen havainnoimiseksi. Toisessa pääluvussa esittelemme tarkemmin käyttämämme eduskunta-aineiston sekä soveltamamme digitaaliset tutkimusmenetelmät. Artikkelin kolmannessa pääluvussa esittelemme analyysimme keskeiset tulokset ja alistamme ne kriittiselle tulkinnalle. Artikkelin päättää keskeiset havainnot kokoava loppukeskustelu.

KÄSITTEISTÖN MUUTOKSEN HAVAINNOINTI JA EDUSKUNTAKESKUSTELUT MUUTOKSEN HAVAINNOINNIN AINEISTONA

Poliittiset käsitteet ovat historiallisia, monimerkityksellisiä ja lähes poikkeuksetta kiistanalaisia (Kurunmäki 2001, 142). Kuten Pauli Kettunen (2005, 11) esittää, ”tavoite on kyseenalaistaa ristiriidattomaksi ja luonnolliseksi esitettyä ja johtaa tutkija kentälle, jolla kamppaillaan asioiden politisoinnista ja epäpolitisoinnista”. Käsittehistoriasta ammentamamme viitekehys pohjaa lähtökohtaan, jossa käsitteiden ajattomuus, pysyvyys ja yksiselitteisyys kyseenalaistetaan ja tukeudutaan pikemminkin Kari Palosen (1997, 11) tulkintaan, jossa käsitteiden muodostuminen, määrittely ja käyttö ei johda keskustelun päättymiseen, vaan nimenomaan kamppailuun niiden historiallisesta ja ajankohtaisesta sisällöstä.

Eduskuntakeskustelut ovat yksi merkittävä politiikan foorumi, jossa käsitteet ovat keskeisessä roolissa, kun kansanedustajat politisoivat asioita ja politikoivat niillä. Jo se, että tietty asia nostetaan esille eduskuntakeskustelussa, tekee asiasta poliittisen. Politisointi-aspektilla viitataan juuri minkä tahansa asiakysymyksen potentiaaliseen poliittisuuteen, mahdollisuuteen tehdä asia näkyväksi politiikan tilassa kielellisiä keinoja ja välineitä käyttämällä. Mikään asia ei ole lähtökohtaisesti, saati automaattisesti poliittinen, mutta samalla jokainen asia on potentiaalisesti poliittinen. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseisestä asiasta voidaan tehdä politiikan asiakysymys. Politisoinnin ohella eduskuntapuheessa on myös läsnä politikointi-aspekti eli kamppailu vallasta politiikan tilassa käyttämällä kieltä politiikan välineenä. (Palonen 2007, 42, 62–63, 65–66.) Eduskuntapuhe on puhetta puolesta ja vastaan, jossa eri näkökulmia edustavat tahot pyrkivät retorisia keinoja hyödyntämällä saamaan enemmistön oman kantansa taakse (Palonen 2005, 144–145). Kyse on siten pohjimmiltaan valtakamppailusta, jonka lopputuloksena saatu ratkaisu kertoo, ”mikä asianomaisessa yhteydessä on mahdollista saada laajalti hyväksytyksi” (Palonen 2005, 145).

Puhunnassa tapahtuvan muutoksen ja muutokselle annettavien merkitysten tulkinta edellyttää vahvaa historiallisten toimijoiden käsitysmaailman sekä silloisen/sen hetkisen yhteiskunnallisen, poliittisen ja sosiaalisen kontekstin hallintaa, sillä sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet rajaavat sitä, millaisia käsitteitä voi olla käytössä ja millaisia sisältöjä niille annetaan. Kyse on kuitenkin vuorovaikutteisesta suhteesta: käsitteet heijastelevat aina myös ympäröiviä kielellisiä ja yhteiskunnallisia rakenteita, mutta käyttämällä käsitteitä niiden kulloisenkin rakenteellisen viitekehysten ulkopuolella, voidaan myös pyrkiä tuottamaan muutosta rakenteissa. (Kurunmäki 2001, 148–149.) Eduskuntakeskustelujen pitkittäinen, ajallinen ja historiallinen analyysi avaa myös käsitteiden muutosta. Yhtäältä, eduskunnassa käytetyn puheenvuoron sisältö on aina suhteessa oman aikansa poliittiseen keskusteluun ja siksi sen käsitteisisällön ymmärtäminen edellyttää ajankohdan kontekstin tuntemusta. Toisaalta pitkittäisanalyysi auttaa näkemään, milloin terminologisesti samaa käsitettä käytetään eri konteksteissa ja merkityksissä, viittaamaan erilaisiin asioihin, mikä puolestaan auttaa hahmottamaan käsittemäärittelyjen muutosta ajassa.

Koska käsitteellinen muutos on hitaampi ja asteittäisempi kuin poliittisten tapahtumien sykli, pitkittäinen analyysi mahdollistaa hitaiden muutosten havainnoinnin. Käsitteillä onkin Kosellekin mukaan ainutkertaisuuden ylittävä temporaalinen ominaisuus, joka tekee niistä kierrätettäviä ja muuttuvia (Kurunmäki 2001, 153). Joskus vanhoihin käsitteisiin turvaudutaan, koska uusia ei ole saatavilla, mutta on myös tilanteita, joissa poliittiseen kieleen nousee uudissanoja,

jotka uudelleensuuntaavat näköaloja, keskustelua ja poliittista toimintaa. Vaikka ympäristöpolitiikan sisältö ja sitä kuvaamaan käytetty käsitteistö ovat muuttuneet, ne muodostavat kaikkine välimuotoineen ketjun, jossa termit ovat suhteessa edeltäjiinsä. Tällaista yhteyttä voi kuvata perheyhtäläisyydeksi, joka oikeuttaa sijoittamaan saman idean eri muotoilut saman otsikon alle (Kuukkanen 2006, 10). Käsitteitä ja niiden muutosta analysoidaan sekä poikkileikkauksena, jossa käsite liitetään ajankohdan retoriseen kontekstiin, että pitkittäistarkasteluna valittujen ajankohtien välillä (Kurunmäki 2001, 149–150).

Eduskunnassa käytetyt puheenvuorot ovat keskeinen edustuksellisen kansanvallan toteuttamisen muoto ja legitimoija. Niillä välitetään viestejä äänestäjille, kannattajille, intressiryhmille, toisille poliitikoille ja laajemmin suurelle yleisölle. Puheella kansanedustajat pyrkivät edistämään asiakysymyksiä, alleviivaamaan omaa asemoitumistaan, viestimään saavutuksistaan ja erottautumaan yhtäältä toisten puolueiden poliitikoista ja toisaalta oman ryhmän sisällä. (Alemán ja Micozzi 2021; Slapin ja Proksch 2010.) Eduskuntakeskustelut ovatkin osa edustuksellisen järjestelmän kannanmuodostus- ja päätöksentekoprosessia, ja siten niillä muokataan poliittista kieltä, käsitteistöä ja poliittista kulttuuria. 1900-luvun jälkipuoliskolta lähtien on etäännytty valmiin, yhteisesti jaetun poliittisen asialistan käsityksestä ja siirrytty ennen muuta kamppailemaan ”erilaisten kysymysten tematisoinnista, aktualisoinnista ja merkittävydestä” (Palonen 2012, 245).

Pasi Ihalainen ja Kari Palonen (2009, 17) kehottavat tutkimaan eduskunnassa tai parlamentissa yleisesti käytettyjä puheenvuoroja juuri käsitteellisen muutoksen, innovaatioiden ja käsitteiden välittymisen näkökulmasta. Parlamentaarisen agendan ja sen käsitteiden uudistuminen on olennainen elementti parlamentaarisessa toiminnassa, ja niiden tarkastelu puolestaan on tärkeä osa poliittista käsitehistoriaa. Käsitehistoriallista muutosta tulisikin arvioida käsitteiden käytössä tapahtuneina kielellisinä tekoina (Palonen 1999, 46), koska yhtäältä valtaosa poliittisista teoista tapahtuu kielellisesti ja toisaalta poliittiset käsitykset ja käytännöt ovat rakentuneet kielellisesti muodostettujen käsitteiden avulla. Jussi Kurunmäki (2001, 143) korostaa, että tutkijalle mennyt välittyy aina kielellisenä, sillä myös ei-kielellisestä toiminnasta on yleensä jäljellä vain kielellisiä todisteita.

Vaikka parlamenttipuhetta niin eduskunnan ulkopuolelta kuin kansanedustajien taholta kritisoidaan ”pelkäsi puheeksi” tai ”tyhjäksi puheeksi” (Pekonen 2011, 8), on puheella vaikuttaminen kuitenkin keskeinen osa edustajan työtä. Vaikka parlamenttipuheen tutkimus on ensisijaisesti sen tutkimista, miten kansanedustajat pyrkivät puheellaan vaikuttamaan, voidaan parlamenttipuheen tutkimisen kautta saada näkökulmia myös poliittisen agendan muodostumiseen, edustuksellisen demokratian tilaan ja poliittisen käsitteistön muutokseen. Deliberatiivinen parlamenttipuhe – puolesta ja vastaan esitetyt argumentit – sisältää neuvottelua ei vain johtopäätöksistä ja seurauksista, vaan myös päätösten lähtökohdista ja edellytyksistä (Pekonen 2011, 40–43); eli kamppailua käytettyjen käsitteiden ja termien sisällöstä ja merkityksestä.

Parlamenttipuheessa on siis kyse paljosta muustakin kuin päätöksenteosta. Parlamenttipuheella pyritään muuttamaan mielipiteitä eli vaikuttamaan poliittisen keskustelun ja päätöksenteon agendaan ja suuntaan, vaikka itse päätösten sisältöön parlamenttipuheella on varsin rajallinen vaikutus. Puhunnassa tapahtuneen muutoksen näkökulmasta sillä, että täysistunto-puheet eivät ole aidosti keskustelevia, vaan ennemminkin strategisia ja taktisia, ei ole merkitystä.

Vaikka täysistuntopuheenvuorot ensi sijassa esittelevät ryhmien ja yksittäisten kansanedustajien näkemyksiä, on niillä kuitenkin poliittista keskustelua myös eduskunnan ulkopuolella linjaava vaikutus. (Pekonen 2011, 69, 95–96, 101.) Parlamentissa käytyjen väittelyiden merkitys sosiohistoriallisissa maailmankuvan muutoksissa, uusien kysymysten politisoitumisessa ja poliittisen agendan käsitteellisessä muutoksessa on historiallisesti merkittävä (Ilie 2018, 134).

Eduskuntapuheessa voidaan haastaa ajankohtaiset käsitykset arvoista, identiteeteistä ja asioiden välisistä suhteista, mikä muokkaa myös keskustelussa käytettäviä käsitteitä. Täysistuntojen asiakohdista käytävä keskustelu edustaa monia eri keskustelun genrejä, kuten lakiesityksistä tai -aloitteista, valtioneuvoston selonteosta tai tiedonannosta, pääministerin ilmoituksesta, ajankohtaisaiheista, budjetista tai välikysymyksestä käytyjä keskusteluja. Eri keskustelutyypeillä on erilaiset päämäärät ja niitä säätelevät erilaiset viralliset ja epäviralliset normit. Koska täysistuntojen keskustelu on varsin vaihtelevaa, pöytäkirjaan kirjattava materiaali on myös sisällöltään ja tyyliältään moninaista. Puhetapa ja käytetty puhetyyli eroavat sen mukaan, onko kyseessä esittelypuheenvuoro, ryhmäpuheenvuoro, vastauspuheenvuoro tai välihuuto. (Voutilainen 2016.)

AINEISTO JA MENETELMÄ

Kuluneen reilun vuosikymmenen aikana suurin harppauksin edennyt yhteiskunnan digitoituminen on vaikuttanut voimakkaasti myös yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kenttään. Jo paljon ennen digitalisaatiota yhteiskuntatieteissä hyödynnettyjen tilastoaineistojen ja -menetelmien rinnalle ovat tulleet sekä sähkösyntyiset (*born digital*) aineistot – eli aineistot, jotka eivät ole koskaan olleet olemassa paperimuodossa – että jatkuvasti kasvava määrä digitoituja aineistoja. Institutionaalisten toimijoiden ylisukupolvisuus on myös luonut aineistokorpuksia, joissa yhdistyvät nämä kaksi aineistotyyppiä, kun uudempia, sähkösyntyisiä aineistoja täydennetään digitoituilla aineistoilla.

Tämän artikkelin primaariaineisto, Suomen eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, on juuri tällainen seka-aineisto. Eduskunnan valtiopäiväasiakirjat ovat vuodesta 2015 lähtien olleet sähkösyntyisiä, tätä ennen muodostuneet aineistot puolestaan ovat käytettävissä pääosin digitoituina, PDF-muotoisina dokumentteina. Avoimuus- ja julkisuusperiaatteiden mukaisesti valtaosa digitoiduista aineistoista on sähköisesti käytettävissä eduskunnan www-sivuilla, minkä voidaan katsoa merkittävästi parantaneen aineistojen saatavuutta ja käytettävyyttä, kun fyysinen välimatka tutkijan ja eduskunnan toimitilojen välillä ei enää muodosta estettä aineistojen käytölle.

Vaikka PDF-muotoisena käytettävissä olevat täysistuntopöytäkirjat kattavat koko nykyisen yksikamarisen eduskunnan toimikauden vuodesta 1907 alkaen, teknisestä näkökulmasta PDF-muoto palvelee lähinnä aineistojen *faksimile*-tyyppistä käyttöä ajasta ja paikasta riippumatta, kun digitoituja pöytäkirjoja voi tarkastella sähköisesti niiden alkuperäisen ulkoasun mukaisessa muodossa. PDF-dokumentteihin on myös sisällytetty optisen tekstintunnistuksen (*optical character recognition*, lyh. OCR) tuottama tekstisisältö. Tämä mahdollistaa vapaatekstihaut dokumenteista, mutta koska tekstisisältö noudattaa alkuperäisen dokumentin ladontaa,

jäävät esimerkiksi kahdelle riville tavutuksessa jakautuvat sanat tunnistamatta. Lisäksi alkuperäisten dokumenttien laatu vaikuttaa paljon tekstisisältöön eli vanhemmissa dokumenteissa tekstisisällössä on huomattavan paljon virheitä. Tämä heikentää sekä hakutulosten luotettavuutta että PDF-aineiston soveltuvuutta tietokoneavusteisen etäluennan (*distant reading*) lähdemateriaaliksi.

Etäluennalla tarkoitetaan menetelmää, jossa aineistoa ei lueta tutkijan toimesta dokumentti dokumentilta, vaan tämän sijaan aineistoa analysoidaan tietokoneavusteisesti soveltamalla erilaisia algoritmiperustaisia työkaluja, jotka käsittelevät aineistoa kokonaisuutena pyrkien esimerkiksi tunnistamaan siitä toistuvia, usein piileviä rakenteita tai havainnoimaan aineiston eri osien välisiä yhteyksiä. Varsin usein tekstiaineistojen kohdalla sovelletaan tekstinlouhinnan (*text mining*) työkaluja, jotka on kehitetty pääosin tietokonekielintieteen piirissä nimenomaisesti suurten tekstimassojen prosessointiin. Näiden työkalujen avulla voidaan esimerkiksi analysoida tekstien sana- ja lauserakenteita tai luokitella tekstiä topiikkimallinnuksen (*topic modeling*) menetelmiä hyödyntämällä.

Seuraavassa pääluvussa esiteltävät tutkimustulokset perustuvat primaariaineistosta muodostetun data-aineiston pohjalta tehtyihin analyyseihin. Data-aineisto on muodostettu SEMPARK-tutkimushankkeen puitteissa eduskunnan avoimesti saatavilla olevista PDF-muotoisista täysistuntopöytäkirjoista, jotka ovat hankkeen puitteissa kuratoitu koneluetettavaan XML-muotoon. Data-aineiston muodostamisesta vastasi konsortiossa mukana oleva Aalto-yliopiston *Semantic Computing Research Group* (<https://seco.cs.aalto.fi/>, luettu 6.11.2021), jonka tutkimusryhmä myös vastasi aineiston OCR-tulosten laadunvarmistuksesta eli käytännössä OCR-tuloksissa ilmenneiden virheiden – yleisimmin väärin tunnistetut merkit tai sanat – korjaamisesta lopulliseen data-aineistoon. Data-aineisto strukturoitiin ja annotoitiin vastaavissa kansainvälisissä hankkeissa usein käytettyä Parla-CLARIN-standardia mukaillen (ks. <https://clarin-eric.github.io/parla-clarin/>, luettu 6.11.2021), jotta aineiston tietokoneavusteisessa analysoinnissa voitaisiin tukeutua myös jo valmiina oleviin työkaluihin. Kunkin vuoden täysistunnot on erotettu omiksi tiedostoiksi, joista löytyy istuntojen ajankohdan ohella jokaisen puheenvuoron kokoteksti juoksevasti indeksoituna sekä kunkin puhujan osalta nimi, tiedot mahdollisista rooleista (puhemies, varapuhemies, ministeri jne.) sekä puhujan eduskuntaryhmä.

Tätä artikkelia varten redusoimme data-aineistoa kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa erotimme vain ne puheenvuorot, jotka sijoittuvat vuosille 1960–2020. Tätä aineistoa suodatimme edelleen erillisen, eduskunnan asiasanaluettelon avulla määritellyn avaintermilistan perusteella, jota listaa täydennettiin sekä tutkimuskirjallisuudessa esiintyvien termien kautta. Lisäksi poimimme alkuperäisen termilistan perusteella löydetyistä puheenvuoroista temaattisesti relevantteja termejä ja lisäsimme nämä hakutermitään. Testiajojen jälkeen päädyimme sisällyttämään hakutermitään seuraavat, ympäristöteeman kannalta keskeisiksi arvioimamme termit: 1) ympäristöpolitiikka, 2) ympäristönsuojelu, 3) ympäristöllinen, 4) luonnonsuojelu, 5) kestävä kehitys, 6) ilmastopoliitikka, 7) ilmastonmuutos, 8) kasvihuoneilmiö, 9) otsonikato, 10) luontoarvo ja 11) ekologia. Näiden hakutermin osalta huomioimme myös mahdolliset suomen kielen taivutusmuodot. Hakutulosten mielekkyyden – eli että tietokoneen löytämät puheenvuorot todella käsittelevät ympäristöteemaa – tarkistimme muodostamalla hakutuloksista niin kutsutun *Keyword In Context (KWIC)* -aineiston, jossa hakutermit oli upotettu niitä ympäröivään puhetekstiin, ja poimimalla tästä aineistosta

satunnaisesti puheenvuoroja eri vuosilta manuaalisesti tarkistettavaksi. Manuaalisen tarkistuksen perusteella arvioimme aineiston olevan sekä ajallisesti että temaattisesti ”kylläinen” eli sen perusteella voidaan luotettavasti analysoida eduskunnassa käytyjä, ympäristöteemaan liittyviä täysistuntokeskusteluja. Kolmannessa vaiheessa analyysikorpuksen sisällytettyjen täysistuntopuheenvuorojen tekstisisältö lemmatisoitiin eli prosessoitiin koneellisesti siten, että jokaisen puheenvuoron jokainen sana palautettiin sen kieliopilliseen perusmuotoon ja varustettiin sanaluokkaa kuvaavalla tagilla. Yhteensä puheenvuoroissa on lähes 7,3 miljoonaa sanaa ja noin 173 000 yksittäistä lemmaa. Keskimäärin yhdessä aineiston puheenvuorossa on 543 sanaa, pisimmän puheenvuoron ollessa vuodelta 1975, mitaltaan 17 300 sanaa.

Menetelmällisesti artikkelimme yhdistää laadullista ja laskennallista tutkimusta pyrkien osoittamaan näiden kahden lähestymistavan olevan sovellettavissa toisiaan tukien. Lähtökohdamme on eksploratiivisessa data-analyysissä (*exploratory data analysis*, lyh. EDA), joka tutkimusprosessina on iteratiivinen pyrkien esittämään aineistoon (dataan) liittyviä kysymyksiä, etsimään näihin kysymyksiin vastauksia louhimalla, visualisoimalla ja mallintamalla dataa sekä synnyttämään uusia kysymyksiä ja/tai hypoteeseja saavutettujen tulosten perusteella. Tässä artikkelissa esiteltävät tulokset perustuvat tutkimusaineistomme keskeisten piirteiden kuvailevaan analyysiin, jota täydennämme tekstinlouhinnan menetelmiä hyödyntävällä analyysillä, jonka avulla kykenemme havainnoimaan ja analysoimaan erityisesti eduskuntaryhmien välisiä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä ympäristöteemaan liittyvässä parlamenttipuheessa tekstitasolla. Etäluentaan perustuvan tekstinlouhinnan tuloksia tulkitaan laadullisen analyysin menetelmin, jonka tavoitteena on selittää aineistossa havaittuja piirteitä sekä kytkeä data-analyysin tuloksia laajempiin yhteiskunnallisiin konteksteihin.

Yhteiskuntatieteiden piirissä digitaalisten tutkimusmenetelmien voidaan nähdä uudelleen kiihdyttäneen laadullisen ja määrällisen tutkimuksen paremmuudesta käytävää väittelyä, etenkin kun monet digitaalisista työkaluista esitellään laadullisen data-analyysin (*qualitative data analysis*, QDA) välineinä (Wiedemann 2013). Vaikka emme pidä tiukkaa erottelua määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välillä kovinkaan tarkoituksenmukaisena, jonkinlaiseksi muotitermiksi noussut *mixed method* ei mielestämme selvennä asiaa. Tämän artikkelin osalta sovellamme eri lähestymistapoja käsillä olevan ongelman kannalta tarkoituksenmukaisesti: digitaalisia menetelmiä käytämme silloin, kun tavoitteena on louhia esiin aineistostamme sitä makrotasolla kuvaavia ja tyypitteleviä piirteitä kuten trendejä ja klustereita. Laadullisia menetelmiä puolestaan hyödynnämme aineistolle tyypillisten piirteiden kontekstualisoinnissa ja tulkinnassa, jolloin huomio kohdistuu kyseisen havainnon de- ja rekonstruointiin sekä asettamiseen laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

On tärkeätä huomata, että tässä artikkelissa keskeisessä roolissa olevat tekstinlouhinnan ja data-analytiikan työkalut on kehitetty nimenomaisesti erittäin suurten aineistojen eli niin kutsutun *Big Datan* analysointiin. Kun siirrytään laadulliselle tutkimukselle ominaisesta lähiluentasta – eli aineiston eri tietoelementtien analysoinnista tutkijan toimesta – etäluentaan – eli aineiston prosessointiin tietokoneen toimesta holistisesti, etukäteen määriteltyjen kriteerien pohjalta – hyväksytään samalla se, että tulokset muodostuvat kumulatiivisesti ja/tai aggregaateina. Tämä tarkoittaa myös sitä, että etäluenta tulokset kuvaavat ja tyypittelevät aineistoa kokonaisuutena, eikä niitä siten ole aina mahdollista palauttaa spesifiin, yksittäiseen aineiston elementtiin. Tietokoneen avulla etsitään siis toistuvia malleja ja piileviä rakenteellisia piirteitä,

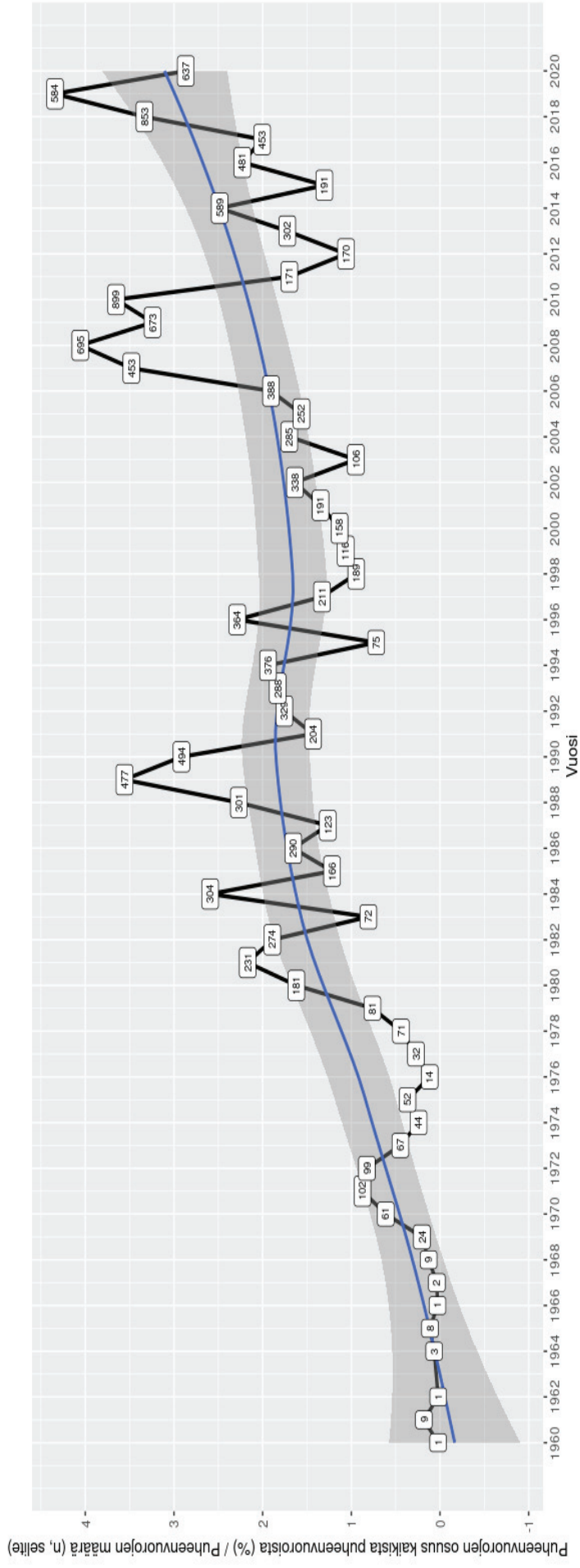
joita voidaan parhaiten havainnoida lintuperspektiivistä. Toisin sanoen kasvattamalla tarkaste-
luetäisyyttä pyritään avaamaan uusia, lähiluennalle mahdottomia näkökulmia aineistoon. Näin
määriteltynä pidämme lähi- ja etäluentaa toinen toisiaan täydentävinä menetelminä, joiden tar-
koituksenmukainen käyttö mahdollistaa aineistojen moniulotteisen hyödyntämisen.

Etäluennan mahdollisuudet on tunnustettu myös parlamenttipuheen ja poliittisten diskurs-
sien tutkimuksen piirissä – tätä on edistänyt myös koneluettavassa muodossa olevien relevant-
tien aineistojen saatavuuden jatkuva parantuminen. Esimerkiksi Deborah Kilroy (2021) tuore
artikkeli havainnollistaa näitä mahdollisuuksia analysoimalla 1600-luvun alun Englannin parla-
mentissa (*Journal of House of Commons*) pidettyjä puheita puhujien sosiaalisten taustamuuttu-
jien ja biografioidensa valossa. Artikkelissa esitetty analyysi ei pelkästään täydennä kuvaamme
tuon ajan parlamenttipuheen ja puhujien statusten välisestä suhteesta, vaan osoittaa erinomi-
sella tavalla, millaisia mahdollisuuksia suuret data-aineistot avaavat juuri eksploratiiviselle, tie-
tokoneavusteiselle analyysille. Nyt käsillä olevan artikkelin tematiikan kannalta kiinnostava on
Zoltan Majdikin (2019) Yhdysvaltojen kongressin ilmastopuhetta analysoiva artikkeli, jossa kir-
joittaja tarkastelee kongressin puheaineistoja semanttisten kontekstien sekä käytettyjen retorisen
ilmausten tutkimiseksi. Maininnan arvoisina pidämme myös Anamaria Dutceac Segestenin
ja Michael Bossettan (2019) sekä Thomas Jacobsin ja Robin Tschötschelin (2019) määrällisiä ja
laadullisia menetelmiä soveltavia artikkeleita, jotka molemmat hyödyntävät suuria poliittiseen
puheeseen liittyviä aineistoja tarkastellen näitä sekä tekstinlouhinnan että perinteisen diskurssi-
analyysin keinoin.

TULOKSET

Ympäristöpuheenvuorojen määrällinen muutos

Analyysidatamme koostuu kaikkiaan 15 107 yksittäisestä puheenvuorosta, jotka on pidetty
eduskunnan täysistunnoissa vuosina 1960–2020. Kuviossa 1 on esitetty ympäristöteemaan
liittyvien puheenvuorojen osuuden ajallinen vaihtelu vuositasolla vuosina 1960–2020, minkä
lisäksi kuvioon liitetyt selitteet kertovat ympäristöteemaan liittyvien puheenvuorojen abso-
luuttisen määrän kunkin vuoden täysistunnoissa. Vaikka absoluuttisesti tarkastellen ympäris-
töteemaan liittyvien puheenvuorojen määrä on lisääntynyt etenkin 2000-luvulla, sekä abso-
luuttisissa määrissä että suhteellisissa osuuksissa on melko runsaasti vaihtelua. Kuvioon liitetty
LOESS-trendikäyrä kuitenkin vahvistaa oletuksen ympäristöteemaan liittyvien parlamenttipu-
heenvuorojen osuuden tasaisesta kasvusta, joskin maltillisesti, voimakkaimman kasvun ajoit-
tuessa, edelleen etukäteisoletuksen mukaisesti, 2000-luvulle. Suhteellisen osuuden maltillista
kasvua selittää nähdäksemme ensisijaisesti eduskunnassa käytettyjen täysistuntopuheenvuoro-
jen kokonaismäärän kasvu tarkastelujaksolla. Kun 1960-luvulla eduskunnassa käytettiin kes-
kimäärin hieman alle 6 000 puheenvuoroa vuodessa, on eduskunnassa käytetty 2000-luvulla
vuosittain yli 20 000 puheenvuoroa eli puheenvuorojen määrä on yli kolminkertaistunut. Kui-
tenkin ympäristöteemaan liittyvien puheenvuorojen osuuden hienoinen kasvu tarkoittaa sitä,

Kuvio 1. Ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen ajallinen vaihtelu vuosina 1960–2020

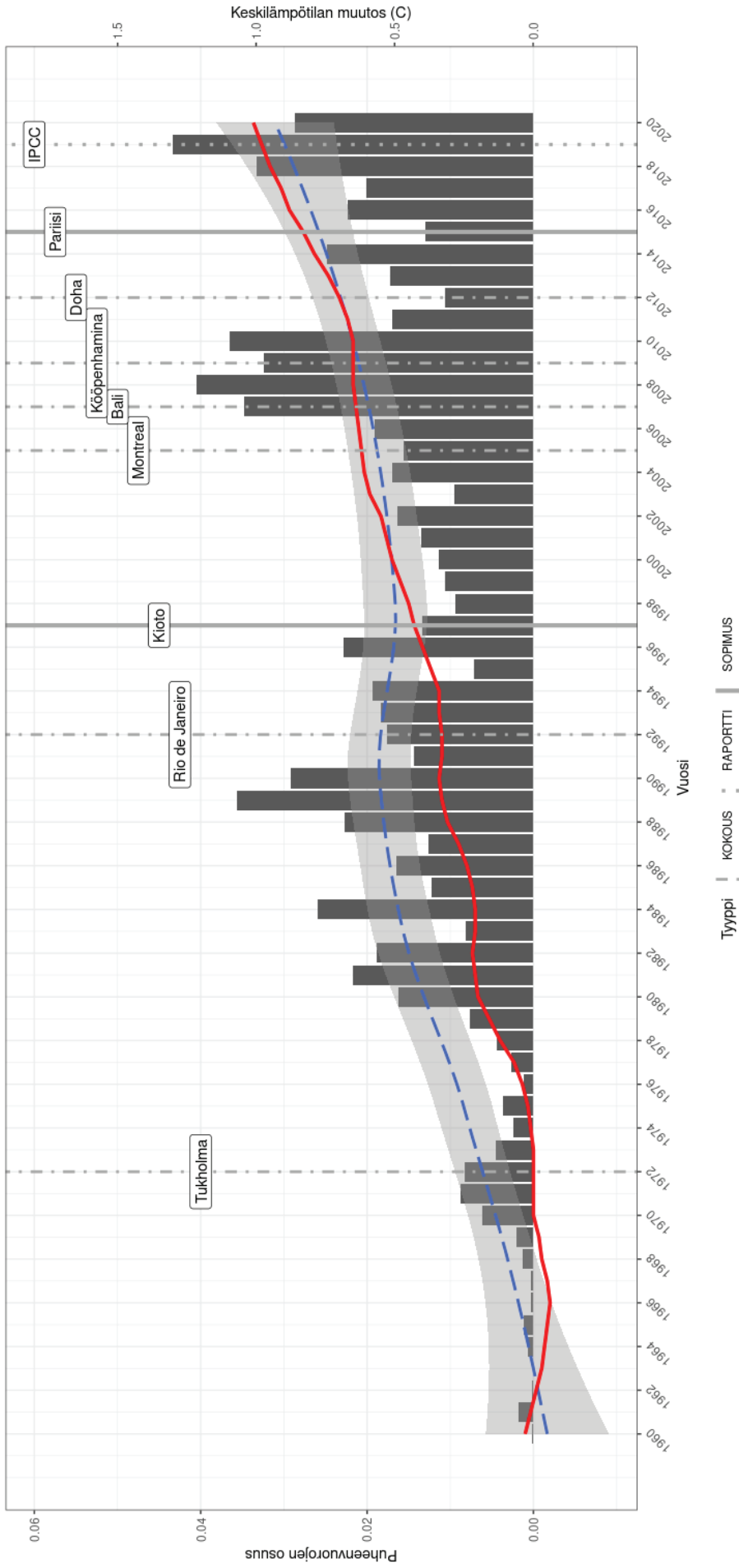
että ympäristöpuhe on lisääntynyt jonkin verran enemmän kuin eduskunnan täysistuntopuheenvuorojen kokonaismäärä.

Kysymys maapallon keskilämpötilan noususta on ollut yksi keskeisistä ympäristökeskustelun teemoista ja sen rooli etenkin viime vuosien julkisessa ilmastokeskustelussa on edelleen korostunut. Tämän artikkelin kirjoitushetkellä (lokakuu 2021) tuorein esimerkki oli YK:n ympäristöohjelman UNEP:n julkaisema raportti (UNEP 2021), josta julkiseen keskusteluun nousi vaatimus seitsenkertaistaa päästöleikkaukset, jos maapallon keskilämpötilan nousu vuoteen 2100 mennessä halutaan pitää alle Pariisin ilmastopöytäkirjassa kirjattun 1,5 asteen tavoitteen. Näin asiasta uutisoi muun muassa Yleisradio verkkouutisissaan 26.10.2021 otsikolla ”YK-raportin mukaan päästöjä pitää leikata seitsenkertainen määrä, jotta 1,5 asteen tavoitteeseen päästään” (<https://yle.fi/uutiset/3-12160345>, luettu 26.10.2021).

Kun huomioidaan, että maapallon keskilämpötilaa on mitattu jo vuodesta 1880 lähtien, keskilämpötilan nousua voidaan mielestämme pitää sellaisena hitaana muutosindikaattorina, jonka vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Keskilämpötilan nousun merkitys on tiedostettu jo 1960-luvulta lähtien, mistä syystä pidämme kiinnostavana aloittaa tulosten esittelyn tämän indikaattorin pohjalta.

Kuviossa 2 ympäristöteemaan liittyvien eduskunnan täysistuntopuheenvuorojen ajallinen vaihtelu (palkkidiagrammi) on esitetty yhdessä maapallon keskilämpötilan muutoksen (punainen viiva, oikeanpuoleinen y-akseli) kanssa. Kuvioon on myös lisätty sinisellä viivalla eduskuntapuheenvuorojen LOESS-trendikäyrä sekä pystyviivoin merkittävimmät ilmastokokoukset, -sopimukset ja -raportit. Kuten kuvioista käy ilmi, ilmastopuhe alkoi lisääntyä etenkin 1980-luvulta lähtien. Nousua edeltäviin vuosiin sijoittuu myös maapallon keskilämpötilassa tapahtuva ensimmäinen suurempi muutos. Merkittävimmistä globaaleista ilmastomuutoksen torjuntaan liittyvistä tapahtumista erityisesti Kiiton sopimus 1997, Kööpenhaminan ja Pariisin ilmastokokoukset 2009 ja 2015, Suomen ensimmäisen ilmastolain hyväksyminen 2015 sekä mainittu IPCC ilmastoraportti vuodelta 2019 näyttäisivät myös lisänneen ympäristöpolitiikkaan liittyviä eduskuntapuheenvuoroja. Ympäristöpoliittisen keskustelun määrän notkahdusta 2010-luvun alussa on kansainvälisessä tutkimuksessa selitetty esimerkiksi Kööpenhaminan ilmastokokouksen epäonnistumisella ja kansainvälisellä talouskriisillä, joka kohdisti poliittisen keskustelun huomion talouteen ympäristön sijaan (Carter 2013, 90).

Kiinnostava havainto on myös se, että etenkin 1990-luvun puolivälistä eteenpäin eduskuntapuheenvuorojen trendikäyrä myötäilee hyvin vahvasti maapallon keskilämpötilan vuosittaista muutosta kuvaavaa käyrää. Tulkitsemme tätä niin, että ilmastomuutoksen keskeisenä indikaattorina asiantuntijapuheessa käytetty maapallon keskilämpötilan muutos työntyi 1990-luvulla yhä vahvemmin myös poliittiseen keskusteluun. Tämä muutos on heijastunut myös eduskunnan täysistuntokeskusteluihin. Näyttäisi siis siltä, että maapallon keskilämpötilan nousun saadessa julkisessa keskustelussa yhä vahvemman roolin ilmastokysymys on politisoitunut ja sen painoarvo lisääntynyt eduskuntakeskustelujen kamppailuissa ympäristöpolitiikan eri vaihtoehdoista. Tätä tulkintaa tukee mainittujen kahden tekijän – maapallon keskilämpötilan vuosittaisen muutoksen ja ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen vuosittainen osuuden – välillä havaittu vahva korrelaatio. Pearsonin korrelaatiotestin tulos antaa korrelaation vahvuudeksi 0,69, joka on myös tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,005$). Testiarvon laskimme siten, että kulloisenkin vuoden ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen osuutta verrattiin

Kuvio 2. Maapallon keskilämpötilan muutos ja ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen osuuden vaihtelu vuosina 1960–2020

edeltävän vuoden maapallon keskilämpötilan muutokseen. Näin pyrimme huomioimaan sen, että asioiden politisoituminen tapahtuu useimmiten viipeellä. Kiteyttäen: tulokset viittaavat siihen, että maapallon keskilämpötilan nousu, joka on ollut merkittävä osa ilmastomuutokseen liittyvää julkista keskustelua, on julkisen keskustelun kautta vaikuttanut eduskunnassa käytyjen keskustelujen intensiteettiin.

Puheenvuorojen lukumäärää kuvaava kuvio 3 heijastaa ympäristökysymysten politisoitumisen ja niiden yhteiskunnallisiin vaikutuksiin liittyvien näkökulmien lisääntymisen ajallista prosessia. 1960-luvulta alkanut ympäristökysymysten nousu puolueohjelmiin näkyy teemaan liittyvien puheenvuorojen lisääntymisenä myös eduskuntapuheenvuoroissa. Olemme analyysissa niputtaneet tarkastelujaksolla eduskunnassa edustettuina olleet vasemmistopuolueet (SKDL, DEVA, SKP, Vasemmistoliitto) yhdeksi vasemmisto-ryhmäksi. Perustelemme tätä ensisijaisesti analyysin pyrkimyksellä tuoda esiin eroja ja samankaltaisuuksia ideologisesti erilaisten poliittisten ryhmien välillä. Vasemmisto-ryhmän alle kootut puolueet ovat ideologisesti hyvin samankaltaisia, minkä oletamme myös heijastuvan samantyyppisenä ympäristöpoliittisena puhuntana.

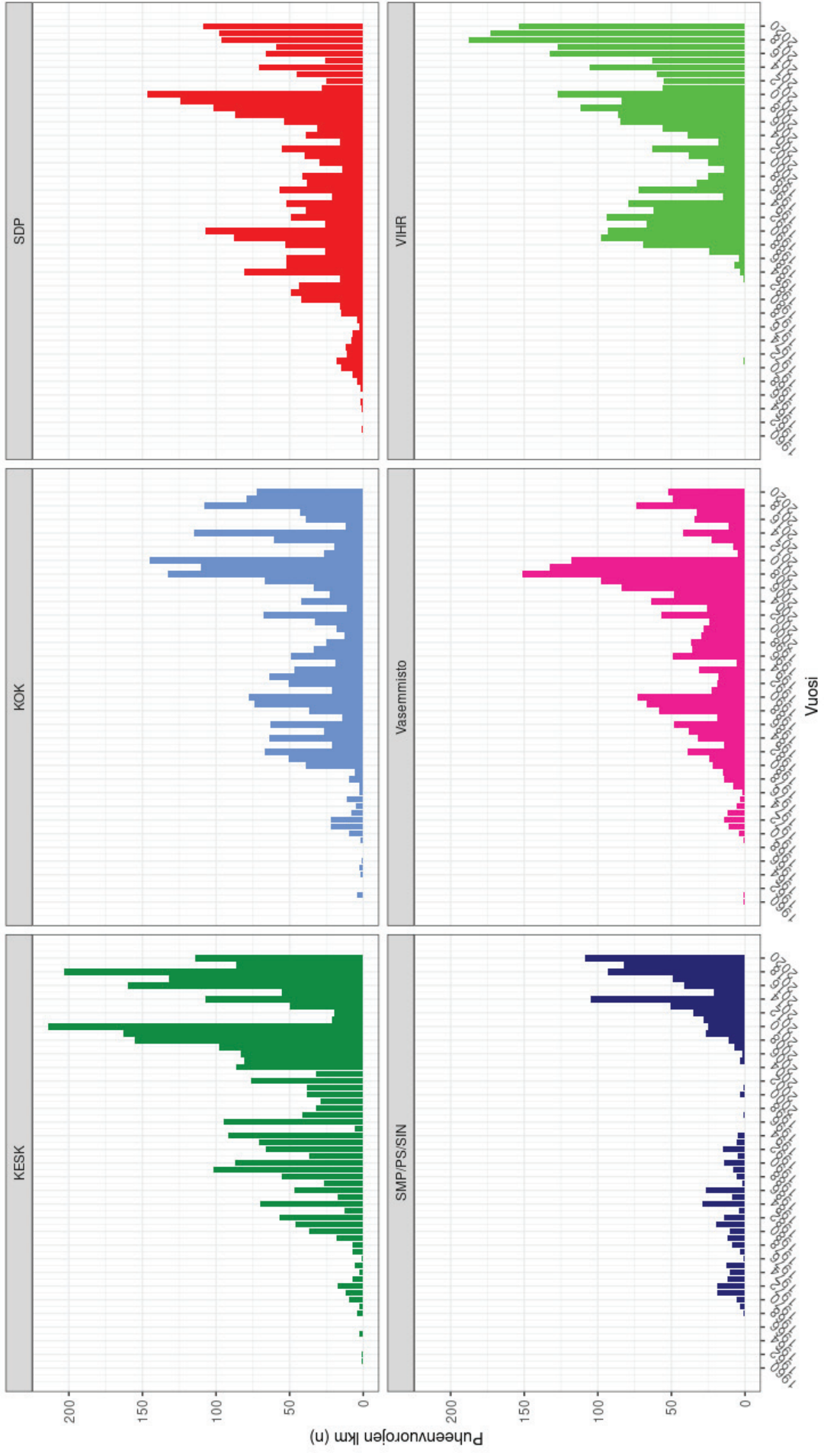
Havahtuminen luonnonvarojen rajallisuuteen, ympäristön saastumiseen ja jatkuvan kasvun maapallon kantokyvyille tuottamiin ongelmiin toi ympäristöpolitiikan ja sitä kuvaavan käsitteistön osaksi poliittista puhuntaa ja agendaa. Ympäristöteemaa koskevissa eduskuntapuheenvuoroissa nähtävä määrällinen kasvu on yhteneväinen puolueohjelmien sisältökehityksestä tehtyjen havaintojen kanssa. Rauli Mickelsson (2015, 275) luonnehtii, miten 1970-luvun aikana ympäristö- ja luonnonsuojelun osuus ohjelmissa kasvoi virkkeistä kappaleiksi. Vihreiden kohdalla kehitys oli vielä kokonaisvaltaisempaa, kun tämän puolueen kohdalla luonnonsuojelu oli koko puolueohjelman keskeinen näkökulma.

Kuvio 3 osoittaa, miten vihreiden nousu eduskuntapuolueeksi näkyy 1980-luvun alussa melko voimakkaana lisäyksenä ympäristöteemaan liittyvien puheenvuorojen määrässä. Tämä on varsin looginen havainto, sillä puolueen keskeinen konfliktiulottuvuus rakentui Kojjärven puolustustaistelun mobilisoivan ja yhdistävän avainkokemuksen myötä luonnon itseisarvon varaan, ja puolueen agenda painottui etenkin aluksi voimakkaasti luonnonsuojeluun ja luontoarvoihin (Mickelsson 2015, 273–278; Paastela 2008). Kiinnostavampi havainto on kuitenkin 1990-luvun puolivälin jälkeen alkanut kehitys, joka mielestämme heijastelee ympäristökeskustelun valtavirtaistumista. Kuviossa 3 tämä näkyy siinä, että käytännössä kaikkien tarkasteltujen eduskuntapuolueiden kohdalla on havaittavissa ympäristöteeman liittyvien täysistuntopuheenvuorojen lisääntyminen varsin yhdenmukaiselta vaikuttavan trendin mukaisesti.

Yhtäältä 1990-luvun lisääntynyttä ympäristöpoliittista keskustelua selittää aiemmin osoittamamme maapallon keskilämpötilan nousuun liittynyt ympäristö- ja ilmastohuolen lisääntyminen (esim. Capstick ym. 2015), mikä heijastui ympäristöteemojen merkityksen kasvuna poliittisen keskustelussa ja päätöksenteossa. Toisaalta myös postmaterialisten arvojen merkityksen kasvu ja uuden vihreän puolueen perustaminen vuonna 1988 terävöitti ympäristökysymysten käsittelyä myös muissa puolueissa (Mickelsson 2015, 292–307).

Esimerkiksi SKDL:n uudelleenorganisointuminen ja uuden Vasemmistoliiton perustaminen vuonna 1990 tapahtui voimakkaasti punavihreään, postmaterialistiseen arvoulottuvuuteen nojautuvan ohjelman kautta (Puhakka 2015). Uudesta puolueesta kaavailtiin ekologisia arvoja korostavaa punavihreää liikettä. 1990-luvun lama kuitenkin osin sivuutti punavihreän ideologian perinteisen vasemmistolaisen teollisuustyöväestön etuja painottavan politiikan tieltä, ja vasta

Kuvio 3. Ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen intensiteetti puolueittain vuosina 1960–2020

Paavo Arhinmäen valinta puheenjohtajaksi vuonna 2009 toteutti nuoren, punavihreän sukupolvenvaihdon puolueessa. Myös kokoomuksen vuoden 1991 ympäristöpoliittisessa ohjelmassa ja vuonna 1993 uusitussa periaateohjelmassa ympäristön itseisarvo korostui aiempaa – ja myöhempää – selvemmin (Kansallinen Kokoomus ympäristöpoliittinen ohjelma 1991. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/123>, luettu 15.6.2021; Periaateohjelma 1993. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/63>, luettu 10.6.2021), kun periaateohjelmityön johdossa oli ympäristöpolitiikan asiantuntijana profiloitunut Sirpa Pietikäinen (Vares 2014). Ympäristönsuojelu oli 1990-luvun alussa kokoomukselle luonnon suojelemista elämän itsensä vuoksi, sillä piittaamaton oman edun tavoittelu johti aineellisen kasvun ihannoituihin, kun taloutta ja yhteiskuntaa kehitettiin huolehtimatta ekologisesta kestävydestä. Ympäristöpolitiikan valtavirtaistuminen ja ympäristöpuheen lisääntyminen parlamenttipuheessa tukee aiempia havaintoja perinteisten puolueiden tavoista vastata uuden asiakysymyksen politisoitumiseen. Vihreän puolueen synty ja etenkin ilmastopoliitiikan merkityksen kasvu on tulkintamme mukaan johtanut puolueet omaksumaan Neil Carterin (2013) havaitseman sopeutuvan strategian suhteessa ympäristöpoliittisiin kysymyksiin, sillä ympäristöteemaan liittyvien täysistuntopuheenvuorojen lisääntyminen ei indikoi pyrkimystä sivuuttaa ympäristökysymyksen käsittely tai yritystä estää sen muodostumista poliittisen kilpailun kysymykseksi. Havaintomme eivät siten tue yhtenä ympäristöteemaan reagoimisen tapana esitetyn vähättelevän strategian esiintymistä suomalaisessa ympäristöpoliittisessa keskustelussa (Carter 2006; Meguid 2005).

Sen sijaan asettuminen ympäristöpoliittisen keskustelun selkeimmän asianomistajan eli vihreiden vastapuoleksi selittää esimerkiksi keskustan ja perussuomalaisten kasvavaa osallistumista. Neil Carterin (2006) vastakkainasettelun strategiaksi nimeämän asemoitumisen voi nähdä heijastuvan etenkin perussuomalaisten 2000-luvun politiikassa. Ympäristönormien ja luonnonsuojelun kritisointi, mutta myös niiden varaan rakentuva vaihtoehtojen vastakkainasettelu ovat selkeä osa perussuomalaista politiikkaa. Perussuomalaisten kannattajakunnassa talouskasvun asettaminen ympäristön edelle kieliikin kansallisten etujen puolustamisesta ilmastonmuutoksen vastaisten globaalien toimien sijaan (Westinen ym. 2020).

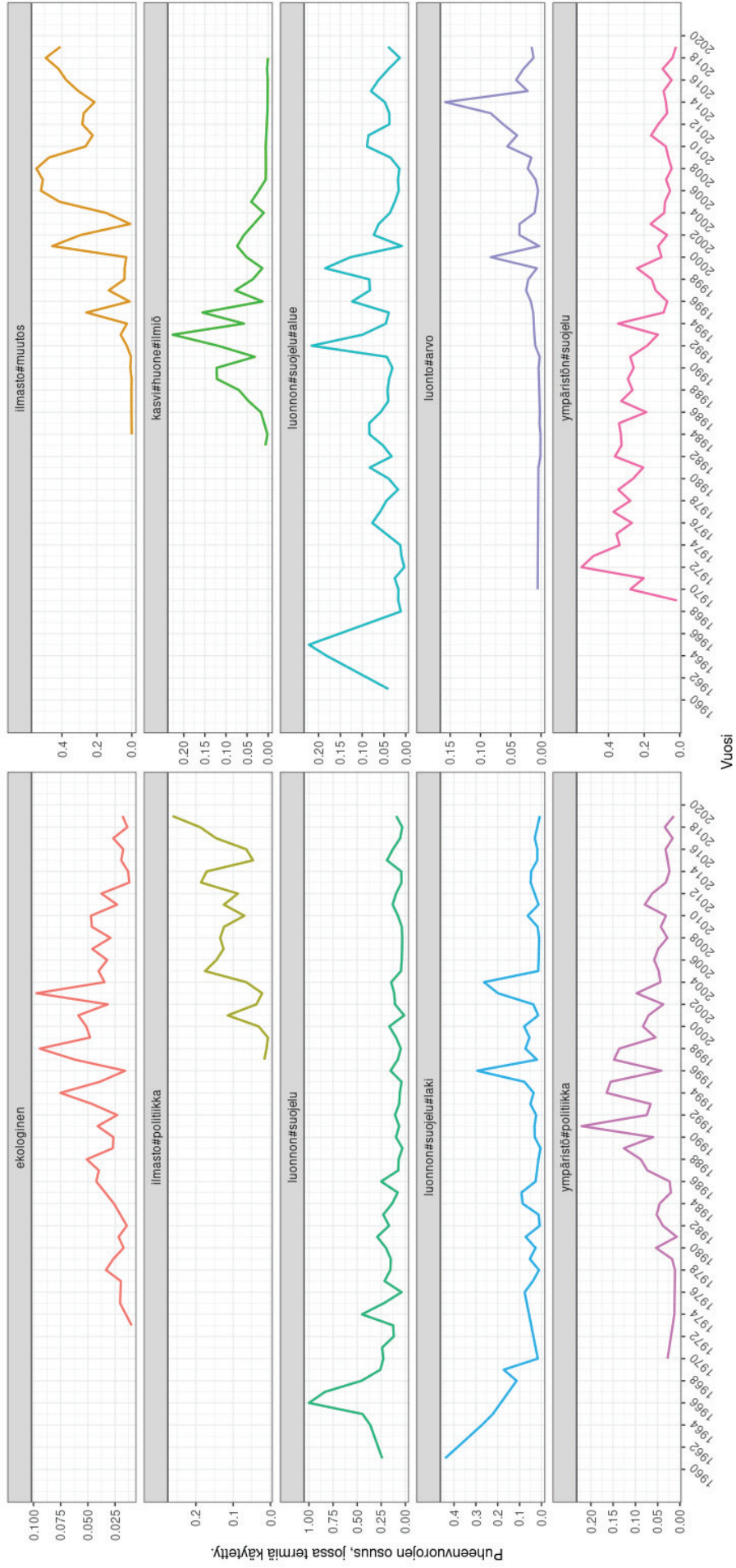
Keskustan osalta puolueen historia ja kannattajakunnan elinkeinorakenne selittävät puolueen luontevaa asemoitumista ympäristöpoliittisen keskustelun osapuoleksi, vaikkei kyse olekaan Carterin määritelmän mukaisesti ympäristöpolitiikkaa kategorisesti vastustavasta strategiasta. Maataloustuottajien eturyhmäpuolueena alkunsa saanut ja maan reuna-alueiden puolustajaksi muodostunut puolue näkee luonnon ja ympäristön puolustamisen arvoisena, mutta myös kannattajakuntansa näkökulmasta etenkin tärkeänä tulonlähteenä. Keskustan ympäristökäsityksessä luonnon sekaan mahtuukin myös työtä ja toimeentuloaan hoitava ihminen (Wiklund 2007, 10). Esimerkiksi vuoden 1990 Realistisen vihreyden ohjelmassa keskusta asettui selvästi vastaavoimaksi nousevalle vihreälle liikkeelle. Ohjelma korosti ”vihreänvihreitä rakenteita” ja mahdollisuutta säilyttää nykyinen elintaso ja varautua tuleviin ilmaston lämpenemisestä johtuviin mullistuksiin (Keskusta Realistisen vihreyden ohjelma 1990. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/261>, luettu 11.6.2021).

Eduskuntapuheen sisällöllinen muutos

Parlamenttipuhe on sikäläkin kiehtova kohde tämän tyyppiselle analyysille, koska se, kuten Palonen (2005, 144) on todennut, ei ole mitä tahansa puhetta, vaan puhetta puolesta ja vastaan, jota ”ohjaavat parlamentaarisen proseduurin säännöt ja sopimukset”. Kyse on siis erityisestä politiikan tekstilajista, jossa myös puheen kielellisellä rakenteella ja koostumuksella on oma merkityksensä. Kielentutkija Vesa Heikkisen (2020, 93) mukaan politiikan kielelle on tyyppillistä abstrakti, kuulijalta käsiteltävänä olevista asioista melko laajaa pohjatietoa edellyttävä puhunta. Yhtenä kielellisenä tyyppi-irteena Heikkinen nostaa esille substantivoitumisen eli tekemistä – ja siten dynamiikkaa ja liikettä – esittävien verbien korvaamisen verbistä johdetulla substantiivimuodolla. Esimerkkinä voidaan ajatella poliittiselle kielelle tyyppillistä verbiä *edistää*, johon sisältyy ajatus asiantilan muuttamisesta parempaan suuntaan tulevaisuudessa. Tasa-arvo lienee yksi niistä asioista, joita lähes kaikki puolueet ovat ainakin jossakin merkityksessä halunneet edistää. Kun siirrytään käyttämään muotoa ”tasa-arvon edistäminen”, ilmiö itsessään muuttuu staattiseksi toteamukseksi ja se menettää eteenpäin katsovan, asiantilaa muuttavan liikeluonteensa. Puolue toki voi edelleen *tukea tasa-arvon edistämistä*, mutta itse *edistäminen* ei enää ole liikekäsite, vaan pikemminkin staattinen olotila, jonka tukeminen esitetään tärkeänä. Jos verbimuodossa puolue itse oli toimijana edistämässä tasa-arvoa, substantivoidussa puhunnassa toimijuus on ulkoistettu ja puolueen oma toimijuus koostuu tämän kolmannen toimijan toiminnan tukemisesta.

Heikkinen painottaa substantiivien ja verbien suhdetta kielenkäytön abstraktiotason mittarina. Mitä enemmän tekstissä on substantiiveja suhteessa verbeihin, sitä abstraktimmin ja staattisemmin maailma esitetään. Analysoimassamme aineistossa substantiivien ja verbien suhde on keskimäärin noin 1,8 (keskihajonta: 0,14) eli jokaista verbiä kohden on noin kaksi substantiivia. Tämä suhde näyttäisi pysyvän varsin vakaana koko tarkastelujakson ajan eli aineiston perusteella arvioituna eduskunnassa käydyt ympäristöteemaan liittyvät parlamenttikeskustelut eivät olisi muuttuneet abstraktimpaan eivätkä konkreettisempaan suuntaan. Toisaalta voidaan ajatella, että ympäristöteema on varsin laaja ja monimutkainen kokonaisuus, jonka vuoksi puhe on edellyttänyt heti alusta lähtien kuulijaltaan laajaa pohjatietämystä. Tämä selittäisi myös sen, miksi esimerkiksi ilmastonmuutoksen kohdalla puhutaan ”torjunnasta” tai ”hillitsemisestä” – jotka molemmat ovat substantiiveja – sen sijaan, että pyrittäisiin aktiivisesti ”torjumaan” tai ”hillitsemään” ilmastonmuutosta.

Kuvio 4 havainnollistaa kymmenen yleisimmin käytetyn ympäristötermin esiintymisfrekvenssin muutosta eduskunnan täysistuntopuheissa tarkastelujaksolla. Puheenvuorojen teatiikassa on havaittavissa selkeä muutos, jota kuvaamme siirtymäksi ympäristö- ja luonnonsuojelukeskeisestä retoriikasta ilmastovetoiseen puhuntaan. Ympäristö- ja luontopohjaisista käsitteistä ei kuitenkaan ole kokonaan luovuttu, mikä tuo esille eduskuntakeskustelujen historiallisia käsitejatkumoa. Vaikka ympäristöpoliittisen käsitteistön kehityksessä historia seuraa väistämättä mukana, käsitteiden limittäinen käyttö kertonee myös siitä, että uusi käsitteistö *täydentää* aiempien keskustelujen käsitteistöä, kun taas vanhaa käsitteistöä käytetään viittaamaan vanhempiin aiheisiin, jotka ovat edelleen osa keskustelua. Termien ilmestyminen, esiintyminen ja vaihtelu heijastavat ympäristöpoliittisen käsitteistön evoluutiota, jota myös puolueohjelmien kielenkäytön tarkastelu vahvistaa. Ympäristöteemat eivät nousseet poliittiselle agendalle vasta

Kuvio 4. Ympäristöpuheenvuorojen temaattinen dynamiikka vuosina 1960–2020 (kymmenen yleisintä luokkaa)

vihreiden tulon myötä, vaan esimerkiksi SDP:n luonnon- ja ympäristöhoidon erityisohjelma hyväksyttiin jo vuonna 1969 ja kokoomuksen vuoden 1970 periaateohjelma liittää puhtaan ja viihtyisän luonnon ja kulttuurimaiseman ihmisen aineelliseen ja henkiseen elinympäristöön. (SDP:n luonnon- ja ympäristöhoito ohjelma 1969. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/438>, luettu 11.6.2021; Kokoomuksen periaateohjelma 1970. <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/61>, luettu 11.6.2021.) On luonnollista, että puolueohjelmiin kirjoitettu kieli ja käytetty käsitteistö siirtyivät myös täysistuntopuheeseen ja ohjelmien teemat eduskunnassa käsiteltävään lainsäädäntöön.

Luonto-johteisten käsitteiden korvautuminen 1970-luvun myötä ympäristö-johteisilla kertoo ympäristöteemojen valtavirtaistumisen ja yhteiskunnallistumisen prosessista. Ympäristöpoliittisessa diskurssissa tapahtui siirtymä koskemattoman luonnon suojelusta ihmisen toiminnan vuoksi saastuneen tai pilaantuneen ympäristön ennallistamiseen ja luonnonvarojen käytön problematisointiin (Ahonen 1997). Ympäristöpoliittisen käsitteistön muutos eduskuntapuheessa selittyy myös vuonna 1972 järjestetyllä ensimmäisellä YK:n ympäristökokouksella, johon viitaten vapaamielisten liiton kansanedustaja Irma Toivonen puheenvuorossaan 21.10.1975 kehysti ympäristönsuojelun osaksi kansainvälistä yhteistyötä Suomen puolueettomuuspolitiikan vahvistamiseksi:

Niin ikään etsittäessä uusia väyliä rauhantahtoisen puolueettomuuspolitiikkamme aktiviteeteille tulee käyttää hyödyksi myöskin niitä mahdollisuuksia, joita työ ympäristönsuojelun edistämiseksi kansainvälisellä tasolla tarjoaa.

Ympäristökeskustelun ajankohtaistumisen ja politisoitumisen näkyivät myös vuonna 1983 tapahtuneessa ympäristöministeriön perustamisessa. Kiinnostavaa on, että jo 9.3.1976 pitämässään puheenvuorossa SDP:n edustaja Lars Lindeman kytki kysymyksen ympäristöhallinnon organisoinnista sekä Suomen kykyyn ylipäätään suojella ympäristöä että Suomen kansainväliseen uskottavuuteen:

Syynä ovat olleet maamme ympäristöhallinnon hajanaisuus ja ympäristönsuojelulainsäädäntömme puutteellisuus. Kansainvälisesti alkaa tilanne olla hankala ja epämiellyttävä, kun ulkomaiset viranomaiset ja kansainväliset järjestöt ovat valtioiden kanssa asioidessaan tottuneet siihen, että kussakin maassa on suhteellisen yhtenäinen ympäristöhallinto tai ainakin ympäristönsuojeluhallinto. – – Kansainvälinen uskottavuutemme – puhumatakaan oman elinympäristömme ja luontomme suojelusta – edellyttäisi ympäristöhallintomme kehittämistä sille tasolle, jolla se on sopimuskumppaneinamme erilaisissa ympäristönsuojelua koskevissa sopimuksissa olevissa valtioissa.

Eriyisen selvästi käsitteellinen kehitys näkyy siinä, miten käsite ”ilmastonmuutos” ja ”ilmastopolitiikka” nousevat ympäristöteeman hallitseviksi käsitteiksi 2000-luvun täysistuntokeskusteluissa. Nämä käsitteet näyttävät korvaavan ”ympäristöpolitiikka”- ja ”ympäristönsuojelu”-käsite, jotka aina 1990-luvun puoliväliin saakka olivat eduskuntakeskustelujen keskiössä. Myös ”kasvihuoneilmiö”-termi näyttää saaneen väistyä ilmasto-johdannaisten termien tieltä: kasvihuoneilmiöstä puhuttiin erityisesti 1980-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta 1990-luvun

puoliväliin. Tähän aikaikkunaan sijoittuvat keskeiset toimet otsonikadon torjumiseksi kasvihuonekaasuja vähentämällä ja vuonna 1987 solmittu Montrealin sopimus CFC-yhdisteiden käytön rajoittamiseksi, jonka allekirjoituspäivä on vuodesta 1994 lähtien ollut YK:n julistama kansainvälisen otsonikerroksen suojelemisen päivä.

CFC-yhdisteiden politisoituminen eduskunnan ympäristönsuojelupuheessa näyttääkin liittyvän juuri Montrealin sopimukseen. Edustava esimerkki puhunnasta on SDP:n Kaj Bärlundin puheenvuoro 15.2.1989, joka korostaa juuri kansainvälisten sopimusten merkitystä kasvihuoneilmiön torjunnassa:

CFC-yhdisteiden käyttö on hiilidioksidin ohella toinen tärkeä kasvihuoneilmiön syy. Sen lisäksi, että Suomi on nimenomaan työskennellyt kansainvälisten sopimusten aikaansaamiseksi CFC-yhdisteiden käytön vähentämisestä, ympäristöministeriössä on laadittu ehdotus ohjelmasta niiden käytön vähentämiseksi 50 prosenttia vuoteen 1993 mennessä ja 85 prosenttia vuoteen 1998 mennessä. Pohjoismaiden uuden ympäristönsuojeluohjelman mukaan Pohjoismaat pyrkivät yhdessä siihen, että kansainvälisesti sovitaan kaikkien otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöjen lopettamisesta.

Kokoomusta edustaneen Martti Tiurin puheenvuoro 15.2.1989 edustaa toisaalta talouspaineiteisempaa puhuntaa, joka ei sinällään kiellä CFC-yhdisteiden yhteyttä kasvihuoneilmiöön, mutta suhtautuu varauksellisesti toimien oikeellisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen:

CFC-aineiden käyttöä voidaan nopeasti vähentää aerosoliteollisuudessa, ja siitä ovat hallitus ja yritykset päässeet yhteisymmärrykseen, mutta monilla muilla aloilla nopea lopettaminen johtaisi kohtuuttomiin vaikeuksiin. – – Itse asiassa CFC-aineiden suurin haitta ei suinkaan ole otsonin häviäminen – eikä aivan varmaa vielä ole, että se johtuu pelkästään CFC-aineista – vaan CFC-aineilla on osuus myös kasvihuoneilmiön edistämiseen ja siitä syystä niistä on joka tapauksessa päästävä. CFC-aineiden osuus on noin kuudesosa kasvihuoneilmiöstä.

Tiurin puheenvuorossa kiinnostavaa on – etenkin jos sitä peilataan nykyisiin trendiajatuksiin ”tiedolla johtaminen” ja ”tietoon perustuva päätöksenteko” – hänen vaatimuksensa kansanedustajien oman osaamisen kehittämistä:

Professori Jan-Magnus Jansson on todennut, että valtion hoitoon tarvittava tieto kasvaa ilman, että poliitikot kartuttavat tietojaan samaan tahtiin. Hänen mukaansa lainsäädäntöön tarvittavat perustiedot kuuluvat yhä enemmän luonnontieteisiin ja tekniikkaan. Kun tekniikka yhä enemmän ohjaa yhteiskuntaa, päätöksentekijät tarvitsevat teknistä ja luonnontieteellistä tietoa, jos he haluavat tehdä asiallisesti oikeita päätöksiä. Tämä asettaa demokratialle uusia haasteita, joihin meidän täällä eduskunnassakin on pystyttävä vastaamaan. Ehkä täälläkin viimein hyväksytään se, että tarvitaan jatkuvaa koulutusta niillä aloilla, joista tietoa puuttuu. Energian tuottaminen polttovoimaloilla on pääsyy kasvihuoneilmiöön. Katastrofien välttämiseksi on siirryttävä energianlähteisiin, jotka eivät kasvihuonekaasuja synnytä.

Käytännössä Tiuri kyseenalaistaa ainakin osittain eduskunnan kyvyn löytää ratkaisuja ympäristönsuojeluun liittyvissä asioissa juuri sen vuoksi, että kansanedustajilta puuttuu riittävä asiantuntemus. Projisoituna eduskuntapuheen funktioon Tiuri näyttäisi kyseenalaistavan eduskuntapuheen yhden tärkeän tavoitteen – puhumisen kautta saadun harkinta-ajan ja paremman ymmärryksen eri vaihtoehtojen tarkoittamattomista seurauksista (Palonen 2005, 145) – toteutumismahdollisuuksista.

Siinä missä luonnonsuojelu vielä 1980-luvulla oli ympäristöteemaan liittyvien eduskuntakeskustelujen tärkeä alateema, näyttäisi ilmasto-keskeinen puhe vähentäneen myös luonto-teeman esiintymistä ympäristöpoliittisen puhunnan kohdalla. Tämä muutos ei kuitenkaan ole aivan yhtä selväpiirteinen kuin ympäristö-käsitteen kohdalla, mitä nähdäksemme selittää se, että nämä kaksi käsitettä – ilmasto ja luonto – viittaavat ainakin osittain eri tyyppisiin asiakokonaisuuksiin. Siinä missä ilmastopolitiikka on lähtökohtaisesti abstraktimpaa, edustaa luonnonsuojelu rajatumpaa ja konkreettisempaa toimintaa. Esimerkkinä tällaisesta konkreettisesta puhunnasta voidaan nähdä kokoomuksen kansanedustajan Hannele Pokan puheenvuoro 1.10.1980:

Erikoisesti toivon, että eri eduskuntaryhmien edustajat, jotka olivat innokkaasti ajamassa Koilliskairan kansallispuistoa, yhtä tarmokkaasti olisivat mukana jälkihoidossa ja auttaisivat meitä lappilaisia huolehtimaan työpaikkojen saamisesta menetettyjen tilalle – -. Maa-alueiden käyttöä koskevia luonnonsuojelusuunnitelmia on maassamme tällä hetkellä varsin paljon. Mikäli ne kaikki saadaan toteutettua, koskematonta luontoa riittää kyllä tuleville polville. Toisin on vesien käytön laita. – – Perinteisen luonnonsuojelun keinoin ei siten voida ratkaista vesistön käyttöön ja voimatalouteen liittyviä ristiriitoja.

Luonto-johdannaisten termien konkreettisempaa konnotaatiota heijastelee myös luontoarvotermiin liittyvä piikki vuonna 2014, jota selittää saman vuoden syyskuun alussa voimaan astuneen uuden ympäristönsuojelulain eduskuntakäsittely.

Huomionarvoista on se, että luonto-termin johdannaisista käytetyimpiä ovat konkreettisia toimia kuvaavat käsitteet ”luonnonsuojelualue” ja ”luonnonsuojelulaki”, kun taas ydintermin ”luonnonsuojelu” käyttö on hiipunut jo 1970-luvulla. Terminologisesti kiinnostava muutos liittyy myös siihen, että konkreettista toimintaa kuvaava ”suojelu”-termi – *luonnonsuojelu*, *ympäristönsuojelu* – korvautuu abstraktimmilla ”politiikka”- ja ”muutos”-termeillä. Tätä muutosta heijastelevat kaksi puheenvuoroa, joista ensimmäisessä keskustan kansanedustaja Matti Ruokola kritisoi 5.6.1980 pitämässään puheenvuorossa ympäristönsuojelutoimien heikkoa hallinnointia ja koordinoitua, vaikka samaan aikaan tietoisuus ympäristönsuojelun yhteiskunnallisesta merkityksestä on vahvistunut:

Ympäristönsuojelun yhteiskunnallinen merkitys on kasvanut ympäristön yhä lisääntyvän pilaantumisen ja luonnonvarojen ehtymisen myötä. Ympäristön suojelemiseen ja sen pitämiseen terveellisenä ja viihtyisänä sekä luonnon tuotantokyvyn turvaamiseen tarvitaan entistä enemmän sekä henkisiä että taloudellisia voimavaroja. – – [L]ähivuosina ympäristönsuojeluun käytettävien varojen voimakkaasta kasvutarpeesta huolimatta ei toistaiseksi ole laadittu selvitystä ympäristönsuojelun rahoituksen ja kustannusten jaon periaatteista ja käytännön toimista.

Jälkimmäisessä esimerkki on SDP:n kansanedustaja Merja Kuusiston puheenvuoro 27.4.2010, jossa ympäristö- ja ilmastopolitiikka esitetään yhteiskuntakehitystä kokonaisvaltaisesti ohjaavana toimintaraamina:

Uudenmaan alueelle kohdennetut tiemäärärahat ovat todella niukkoja – –, vaikka alueelle riittävän liikenneverkon saaminen on erittäin tärkeä asia niin ilmasto- kuin ympäristöpolitiikankin toteuttamisen osalta. – – Uudet työpaikat sijoittuvat hyvien liikenneyhteyksien läheisyyteen, mikä puolestaan lisää henkilöautoilla suoritettavia työmatkoja, ja sen myötä alueen kasvihuonekaasupäästöt kasvavat.

Siirtymä kohti yhteiskunnallisten näkökulmien yleistymistä ympäristökeskusteluissa näkyi myös käytettävän termistön tasolla. Ilmo Massa ja Rauno Sairanen (1991, 68) ovat korostaneet, miten ympäristöongelmien ei enää nähty ratkeavan vain luontoa rauhoittamalla, vaan tarvittiin laajempi yhteiskunnallinen ja kulttuurien muutos politiikassa, arvoissa, elämäntavoissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Tätä muutosta heijastelevat nähdäksemme myös edellä esitetyt otteet eduskuntapuheenvuoroista osaltaan.

Eduskunnan täysistuntokeskusteluissa näytetäänkin ympäristöteeman osalta siirrytyn abstraktimpaan suuntaan, jossa ilmastonmuutosta hillitään ilmastopolitiikan keinoin, ei enää yksinomaan tai ensisijaisesti luontoa tai ympäristöä suojellen, vaan nostoen esille laajempi, mutta samalla abstraktimpi yhteiskunnallisen muutoksen tarve. Ilmastonmuutoksesta käytävän keskustelun yksi keskeinen, erityisesti vihreiden esillä pitämä ulottuvuus on ilmastokysymysten huomioon ottaminen kaikessa poliittisessa päätöksenteossa, ei vain ympäristöpolitiikan osana. Luonnon- ja ympäristönsuojelun termien vähentyminen keskustelussa on osoitus ympäristöpoliittisen käsitteistön muutoksesta, mutta se voi indikoida myös ilmastokysymysten kautta politiikkasektorien läpileikkaavampaa luonnetta. Ilmastonmuutoksen hillintä koskettaa kaikkia hallinnonaloja, ei vain ympäristöministeriötä. Kokoomuksen kansanedustaja Leena Harkimon puheenvuoro 18.5.2010 heijastelee tätä muutosta kehystämällä Suomen hallituksen päätökset osana eurooppalaisia ja globaaleja toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, mutta myös siirtymänä kohti päästötöntä energiantuotantoa:

Siksi oli erinomaista, että hallitus päätti lisätä EU-velvoitteen mukaisesti uusiutuvan energian käyttöä 38 prosenttiin Suomen kokonaisenergiankulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Tämä päätös oli välttämätön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja Suomen kansainvälisten velvollisuuksien täyttämiseksi. Hallituksen uusiutuvan energian paketin on tarkoitus olla selkeä suunnanmuutos kohti päästötöntä energiantuotantoa.

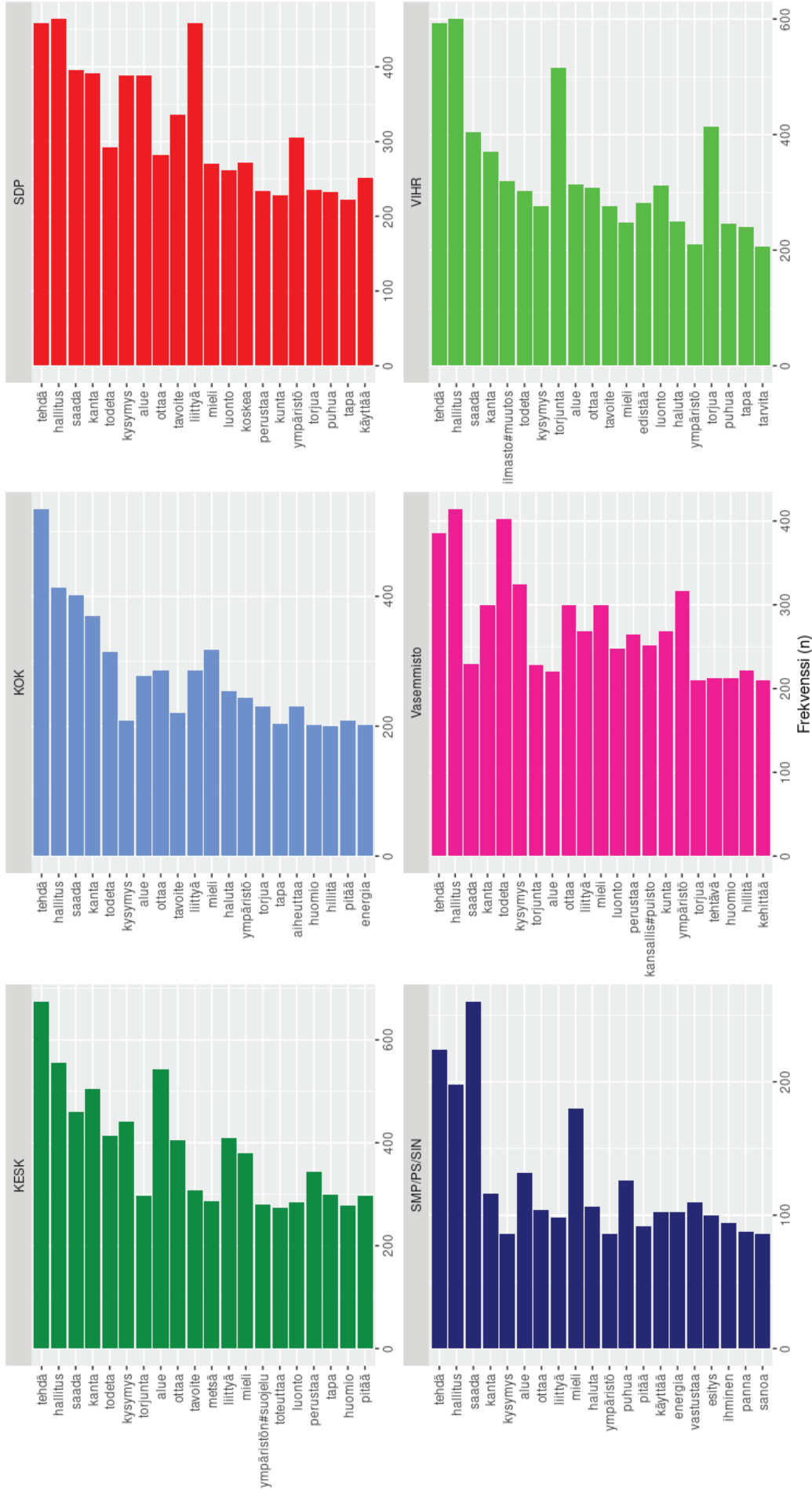
Edellä on osoitettu ympäristöteemaan liittyvien eduskuntakeskustelujen määrällinen kasvu sekä ympäristöpuheen valtavirtaistuminen siten, että siihen ovat viimeistään 2000-luvulla osallistuneet käytännössä kaikki eduskuntapuolueet. Näiden muutosten selittäjinä nostimme esiin yleisen ympäristö-, mutta etenkin ilmastonmuutostietoisuuden vahvistumisen yhteiskunnallisena diskurssina, jota muutosta myös eduskuntapuhe siis heijastelee. Emme kuitenkaan pidä mielekkäänä olettaa, että ympäristöteemaan liittyvä eduskuntapuhe olisi homogeenista, jos luokittelevaksi kriteeriksi otetaan eduskuntapuolueet. Tarkastelemmekin lopuksi

suurimpien eduskuntapuolueiden ympäristöteemaan liittyvien puheiden sisältöjä niissä esiintyvien semanttisesti merkityksellisten substantiivien ja verbien perusteella. Analyysin data-aineistona käytimme lemmatisoitua puheaineistoa, josta poimittiin ensin vain substantiivit ja verbit sekä poistettiin tämän esisuodatuksen jälkeen pois kaikki suomen kielen semanttisesti merkityksettömät termit eli niin kutsut *stop word* -termit (esim. apu, asia, rouva, herra). Tämä prosessi noudatti tekstinlouhinnan sana-analyysin normaalia työproseduuria. Tämän jälkeen aineistosta poimittiin ne termit, jotka esiintyivät ydintermien (ks. ed. luku ”Aineisto ja menetelmä”) ympärillä. Poiminta rajattiin kolmeen ydintermiä edeltävään ja kolmeen tätä seuraavaan termiin.

Kuviossa 5 on esitetty kunkin eduskuntaryhmän osalta kaksikymmentä yleisintä termiä, jotka esiintyvät kyseisen eduskuntaryhmän täysistuntopuheenvuoroissa ydintermien ympärillä. Puolueiden käyttämällä termeillä on merkitystä, sillä kielen näkökulmasta politiikka on kamppailua käsitteiden sisällöistä. Kriittisessä kielentutkimuksessa kieli mielletäänkin ideologisesti latautuneeksi (esim. van Dijk 2016; Fairclough 2001; 2010; Wodak ja Meyer 2016), ja siksi puolueiden käyttämän sanaston voi olettaa kertovan ja edustavan myös niiden ideologiaa lähtökohtia ja periaatteita. Kansanedustajien käyttämä kieli sisältää siis ideologian perusteella tehtyjä valintoja ja termeille annettuja merkityksiä. Vallankäyttäjillä on myös valtaa määritellä merkitykset ja tulkinnot, joskaan hekään eivät pysty vaikuttamaan siihen, miten kuulijat merkitykset ymmärtävät (Heikkinen ja Pajunen 2016, 18).

Vaikka tietyt termit esiintyvät kaikkien eduskuntaryhmien kohdalla yleisimpien termien joukossa, voidaan puheenvuorojen sisällöissä havaita myös eroja. Poliitiikan liikekäsitteistä (ks. tark. Palonen 2007) ilmeisin – ”tehdä” – on kaikilla puolueilla vahvasti sanastossa, muista aktiivista tekemistä kuvaavista verbeistä huomionarvoisia ovat mielestämme sellaiset termit kuten ”torjua”, ”edistää” ja ”vastustaa”, joista viimeinen löytyy ainoastaan SMP:n, perussuomalaisten tai sinisten edustajien puheenvuorojen kärkikäsitteiden joukosta. Käyttämällä näitä liikekäsitteitä puolueet ilmaisevat aktiivisesti omaan toimintaansa suhteessa kyseessä olevaan asiaan. Mielestämme erinomaisen esimerkin tästä vastustavasta puhunnasta tarjoaa perussuomalaisten kansanedustaja Pentti Oinosen 17.9.2014 pitämä puheenvuoro, jossa ympäristönsuojeluun käytettävien varojen esitetään olevan pois pienituloisilta ja heikoimmassa asemassa olevilta ihmisiltä, minkä lisäksi puheenvuoro kyseenalaistaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi tehdyt toimet kokonaisvaltaisesti järjenvastaisina ja siksi vastustettavina:

[V]uoden 2015 budjetissa soidensuojeluun ehdotetaan 48,8 miljoonan euron määrärahaa sekä lisäksi sopimus- ja sitoumusvaltuutta 10 miljoonaa euroa. Suomessa on 10 miljoonaa hehtaaria suota. Nyt viimeistään on aika laittaa vaakakuppiin, suojellaanko soita vai ihmisiä. Eikö olisi syytä siirtää soidensuojelutoimenpiteet odottamaan parempia aikoja ja käyttää 58 miljoonaa euroa vähäosaisten kansanosan ostovoimaksi? Pystytekö te, ministeri Niinistö, arvioimaan saatikka laskemaan, kuinka paljon puolueenne luonnonsuojelutoimenpiteet ovat aiheuttaneet kustannuksia suomalaiselle yhteiskunnalle, myrkyinvihreällä luonnonsuojeluvimmallanne? Esimerkkeinä mainitsen älyttömän rikkidirektiivin, vielä älyttömämmän turvetuotannon fanaattisen vastustamisen ja niin sanotun kakkalain palvomisen.

Kuvio 5. Eduskuntaryhmille ominaiset substantiivit ja verbit ympäristöteemaan liittyvissä puheenvuoroissa vuosina 1960–2020

Vihreiden kohdalla erityisesti käsitteyhdistelmät ”ilmastonmuutos” ja ”torjunta” tai ”torjua” esiintyvät korostetun runsaasti suhteessa muihin eduskuntaryhmiin, millä vihreät nähdäksemme alleviivaavat ilmastonmuutoksen torjunnan tärkeyttä politiikan tavoitteena. Tällaisesta tavoitekeskeisestä argumentaatiosta hyvän esimerkin tarjoaa vihreiden kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluodon puheenvuoro 14.9.2010:

[O]n panostettava ilmastonmuutoksen torjuntaan. Vihreällä verouudistuksella hallitus siirtää verotuksen painopistettä työn verottamisesta kulutuksen ja energiankäytön verottamiseen. Näin torjutaan ilmastonmuutosta ja kerätään valtion kassaan yli 700 miljoonaa euroa rahaa. Vihreille on tärkeää, että siirtyminen ympäristöpainotteisempaan verotukseen ei heikennä verotuksen tuloeroja tasaavaa vaikutusta.

Kiintoisana pidämme sitä, että ”ympäristönsuojelu” esiintyy ainoastaan keskustan eduskuntaryhmän kärkitermien joukossa. Vihreiden eduskuntaryhmä puolestaan käyttää puhunnassaan muita ryhmiä enemmän ”ilmastonmuutos”-käsitettä. Vastaavasti ”kansallispuisto” yltää vain vasemmiston kohdalla kahdenkymmenen eniten käytetyn termin joukkoon. Vihreiden ja keskustan kohdalla näyttää siis siltä, että heidän puheenvuoroissaan ydintermejä käytetään usein yhdessä ja lähekkäin, jolloin puheenvuoroissa kytketään ympäristöteeman eri ulottuvuuksia retorisesti yhteen. Vaikka vihreiden ja keskustan asemoituminen suhteessa ympäristöpolitiikkaan onkin osin vastakkainen, muodostuu näiden kahden puolueen välille retorinen yhteys. Tätä selittää nähdäksemme puolueiden strateginen valinta ottaa aktiivisen osapuolen rooli ympäristökeskusteluissa, jota tehdyt kielelliset ja retoriset valinnat osaltaan heijastavat.

Puoluekohtaisen sanaston tarkastelu vahvistaa mielestämme tulkintaa kansanedustajien käyttämän kielen yhteydestä heidän edustamansa puolueen ideologiseen traditioon ja käsitteistöä ja niiden hallinnasta käytävään poliittiseen kamppailuun. Yhtäältä ”ilmastonmuutos” ja sen vastustaminen ovat vihreän ideologian peruseräjäitä. Toisaalta ”metsä” nousee ainoastaan keskustan eniten käyttämien termien joukkoon. Keskustan pitkä historia metsänomistajia ja metsien talouskäyttöä puolustavana puolueena ja siten esimerkiksi viime vuosina käydyin hiilineluokeskustelun keskeisenä osapuolena selittänee tätä löydöstä.

Kokoomuksen ja perussuomalaisen puhunnassa kärkikymmenikköön nousevaa energia-termiä voitaneen mielestämme pitää yhtenä osoituksena ympäristöpoliittisen keskustelun laaja-alaisuudesta. Kokoomuksen osalta kysymys ydinvoimasta keinona hillitä ilmastonmuutosta, mutta myös ilmastonmuutoksen torjunnasta aiheuttavia kustannuksia, on yksi keskeisistä energiapolitiittisista linjauksista. Yhtäältä tätä indikoi puolueen kansanedustaja Marjo Matikainen-Kallströmin puheenvuoro 3.12.2014:

Kokoomuksen tavoitteena on ilmastonmuutoksen torjunta ja kilpailukykyinen energian hinta suomalaisille. Näihin tavoitteisiin on lähes mahdoton päästä ilman ydinvoimaa. – Osana laajaa energiapalettia ydinvoima merkitsee vakaata, luotettavaa energianlähdettä, jota suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tarvitsee. Uusiutuvat energianlähteet eivät jää ydinvoiman jalkoihin. Tarvitsemme molempia, sekä ydinvoimaa että uusiutuvia. Ydinvoiman merkitys kasvihuonekaasujen vähentämisessä on myös merkittävä. Nykyisten ydinvoimalaitosten avulla Suomi on välttynyt lähes 20 miljoonan tonnin kasvihuonekaasupäästöiltä verrattuna

siihen, että vastaava määrä sähköä tuotettaisiin kivihiihellä. Teollisuutemme tarvitsee kilpailukykyistä perusvoimaa. Ydinvoiman lisärakentamisen salliminen on yrityksille merkki siitä, että me haluamme luoda mahdollisuuksia yritystoiminnalle myös tulevaisuudessa.

Tuoreempi esimerkki ydinvoiman kehystämisestä ilmastopoliitiikan torjuntatoimena löytyy kokoomuksen kansaedustaja Heikki Vestmanin 17.10.2019 pitämästä puheenvuorosta:

Päästöjä tämä toimenpide ei juuri vähennä hallituksen omienkaan arvioiden mukaan. Tämä on järjetöntä politiikkaa, jota me emme tue. Päästöjen vähentämisen ei tarvitse olla kallista kurjuuden maksimointia. Tarvitaan kustannustehokkaita puhtaita teknologioita, jotka tukevat taloutta. Ydinvoima on järkevää ilmastopoliittika. Pienydinvoiman avulla voidaan tulevaisuudessa leikata muun muassa kaukolämmön päästöjä. Suomen ydinenergialainsäädäntö on kuitenkin merkittävä hidaste pienydinvoiman hyödyntämiseksi Suomessa. Lainsäädäntö tulee uudistaa siten, että se mahdollistaa näiden pienreaktorien sujuvan luvituksen ja hyödyntämisen uusissa käyttökohteissa.

Molemmissa puheenvuoroissa merkillepantavaa on talous- ja yrityspoliittinen ulottuvuus, eli ydinvoima kehystetään ei ainoastaan tehokkaana tapana torjua ilmastonmuutosta, vaan myös keinona hillitä ilmastonmuutoksen torjunnasta aiheutuvia kustannuksia ja osaltaan turvata suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Tämä on mielestämme linjassa kokoomuksen talouspolitiikan ensisijaisuutta korostavan ideologian kanssa. Kiintoisaa on myös se, että perussuomalaisten tavoin kokoomus näyttäisi painottavan tavallisten kansalaisten taloudellista kantokykyä muita puolueita enemmän. Siten myös kokoomuksen eduskuntapuheessa keskeistä näyttäisi olevan se, että valittavat ilmastopoliittiset toimet eivät kohtuuttomasti rasittaisi tavallisen kansalaisen taloutta.

Yhteenvedona analyysistä toteamme, että ympäristöteemaan liittyvän eduskuntapuheen käsitteistö ja merkitykset ovat laajentuneet koskemattoman luonnon suojelusta ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja korjaamisesta kohti politiikkasektoreita läpileikkaavampaa ilmastoteemaa. Tämä näkyy tulkintamme mukaan esimerkiksi energia(politiika)n läsnäolona ympäristöpoliittisessa keskustelussa. Yhteys luonnonsuojelu- ja ilmastonmuutoskeskusteluihin rakentuu esimerkiksi ydinvoiman lisärakentamisen ympäristöriskeistä ja ilmastonmuutoksen torjunnassa suosittavista hiilineutraaleista tai vähäpäästöisistä energiamuodoista keskusteltaessa.

KESKUSTELU

Tässä artikkelissa tarkastelimme eduskunnan täysistunnoissa viimeisen kuuden vuosikymmenen aikana käytyä ympäristöteemaan liittyvää keskustelua. Analyysin perustana oli eduskunnan digitoituista täysistuntopöytäkirjoista muodostettu aineisto, jota analysoimme hyödyntämällä sekä tietokoneavusteisia tekstianalyysimenetelmiä että perinteisempiä laadullisen analyysin työkaluja.

Analyysin perusteella eduskunnassa käyty ympäristöteemaan liittyvä keskustelu on muuttunut tarkastelujaksolla varsin paljon. Ensinnäkin keskustelun intensiteetti ja volyymi ovat kasvaneet tasaisesti eli eduskunnassa on vuosikymmen vuosikymmeneltä puhuttu enemmän

ympäristöteemaan liittyvistä asioista. Volyymin kasvua selittää osaltaan eduskunnassa käytettyjen täysistuntopuheenvuorojen määrän yleinen kasvu, mutta puheenvuorojen osuudessa havaittu kasvu kertoo myös ympäristöteeman merkityksen kasvusta. Vaikka trendi on ollut nousujohteinen, aikasarja-analyysi toi myös esille melko voimakkaan vaihtelun, joka mielestämme vahvistaa käsitystä parlamenttipuheesta ajallisesti puheen pitohetkeen sijoittuvana: myös ympäristöpuhe voimistui, kun asia oli yleisesti agendalla. Tämä heijastaa myös politiikan aikapelitilaluonnetta, kun rajallinen puheaika on pitänyt jakaa kulloisenkin agendan painotusten mukaan.

Toisen selkeän muutoksen havaitsimme keskustelun sisällöissä ja kutsumme tätä muutosta siirtymäksi luontokeskeisestä puhunnasta ilmastonmuutosvetoiseksi retoriikaksi. Siinä missä tarkastelujakson alkuvaiheessa 1960- ja 1970-luvuilla ympäristöteemaan liittyvät puheenvuorot liittyivät valtaosin luonnon- tai ympäristönsuojeluun, saivat nämä termit väistyä viimeistään 2000-luvun alussa ilmasto-termin johdannaisilla, joista suurimman painotuksen sai – varsin odotetusti – ilmastonmuutos. Kiinnostavaa on kuitenkin mielestämme se, että etenkin kahta käsitettä – ”ympäristö” ja ”ilmastonmuutos” – näytettäisiin käytetyn semanttisesti samantyyppisesti eli niillä olisi parlamenttipuheissa viitattu pääosin samoihin asioihin ja teemoihin. Samalla tämä muutos mielestämme ilmentää ilmastonmuutosvetoisen retoriikan valtavirtaistumisen heijastumista parlamenttipuheeseen: ilmastonmuutoskeskustelu on nykyisin metakeskustelu, jonka alla keskustellaan niin ympäristönsuojelusta, luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä kuin konkreettisista toimista maapallon lämpenemisen hillitsemiseksi. Analyysimme tulokset antoivat myös tukea tälle osoittamalla, että ympäristöteemaan liittyviä termejä käytetään puheissa lähekkäin eli niitä myös kytketään retorisesti toisiinsa jo puhunnassa.

Ympäristöpoliittisen käsitteistön muutos luonnon- ja ympäristönsuojelusta ilmastopolitiikkaan sekä teeman ympärillä käydyssä keskustelun määrän lisääntyminen ovat osoitus ympäristöpoliittisen käsitteistön vaiheittaisesta rakentumisesta ja ympäristöpolitiikan valtavirtaistumisesta. Analyysimme osoitti, että myös käsitteiden tasolla eduskuntapuheessa ympäristöpolitiikka on muuttunut yhteiskunnallisen ongelmanrakentamisen prosessiksi, jossa biologien hallitsemasta koskemattoman luonnon suojelusta on siirrytty tavoittelemaan laaja-alaisempaa yhteiskunnallista ja kulttuurista muutosta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Aineistossamme havaittu käsitteiden muutos, mutta myös puhunnan määrällinen lisääntyminen, indikoivat myös osaltaan ympäristötietoisuuden lisääntymistä, toisaalta siitä, miten käsitteet eivät ole vain muutosten osoittajia, vaan myös aiheuttajia. Ilmaston lämpeneminen, ilmastopolitiittisen käsitteistön määrittely ja keskustelun ja tietoisuuden lisääntyminen ovat johtaneet kansainvälisten ilmastopöimusten solmimiseen.

Vaikka vihreät eivät yksin tuoneet ympäristöteemoja poliittiseen keskusteluun tai puolueohjelmiin, on puolueen nousu tämänkin artikkelin tarkastelun ja analyysin perusteella yhdistettävissä ympäristöpuheen ja sen teemojen politisoimiseen. Politisoituminen on valtavirtaistumisen ennakohto. Mikäli ympäristöpolitiikasta muodostuu puolueiden välisen kilpailun merkittävä teema, tällä on positiivinen vaikutus ympäristö- ja ilmastopolitiikan etenemiseen (Jensen ja Spoon 2011). Jatkotutkimusta vaaditaankin siitä, voidaanko parlamenttipuheiden sisällön syvällisemmän analyysin perusteella tehdä päätelmiä siitä, ovatko puolueet lisääntyneen puhunnan ohella myös omaksuneet ilmastopolitiikan tavoitteet syvällisemmin osaksi omaa poliittista tavoitteistoaan.

TUTKIMUKSEN RAHOITUS

Artikkeli perustuu kirjoittajien tutkimustyöhön osana Suomen Akatemian rahoittamaa ”Semanttiset parlamentit” -konsortiohanketta (Suomen Akatemian rahoituspäätös nro 329969).

LÄHTEET

- Aalto, Sari. 2018. *Vaihtoehtopuolue. Vihreän liikkeen tie puolueeksi*. Helsinki: Into Kustannus.
- Ahonen, Sanna. 1997. Mitä on suojeltu, kun on suojeltu luontoa? Käsitehistoriallinen tarkastelu suomalaisesta luonnonsuojelusta välillä 1880–1983. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Alemán, Eduardo ja Micozzi, Juan Pablo. 2021. Parliamentary rules, party norms, and legislative speech. *International Political Science Review*, 1–17.
- Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina ja Wass, Hanna. 2020. Johdanto: mikä politiikan ilmastomuutos? Teoksessa *Politiikan ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:5.
- Capstick, Nick, Whitmarsh, Lorraine, Poortinga, Wouter, Pidgeon, Nick ja Upham, Paul. 2015. International Trends in Public Perception of Climate Change over The Past Quarter Century. *WIREs Climate Change* 6: 35–61.
- Carson, Rachel. 1962. *Silent Spring*. Houghton Mifflin.
- Carter, Neil. 2006. Party Politicization of the Environment in Britain. *Party Politics* 12:6, 747–767.
- Carter, Neil. 2013. Greening the Mainstream: party politics and the environment. *Environmental Politics* 22:1, 73–94.
- Chen, Ted, Hsuan, Yun, Ali Salloum, Ali, Gronow, Antti, Ylä-Anttila, Tuomas ja Kivelä Mikko. 2020. Polarization of Climate Politics Results from Partisan Sorting: Evidence from Finnish Twittersphere. <https://arxiv.org/abs/2007.02706>
- van Dijk, Teun 2015. Critical Discourse Analysis. Teoksessa Deborah Tannen, Heidi Hamilton ja Deborah Schiffrin (toim.), *The Handbook of Discourse Analysis. Blackwell Handbooks in Linguistics* (2. laitos). Malden: Blackwell, 466–485.
- Dutceac Segesten, Anamaria ja Bossetta, Michael. 2019. Can Euroscepticism Contribute to a European Public Sphere? The Europeanization of Media Discourses on Euroscepticism across Six Countries. *Journal of Common Market Studies* 57:5, 1051–1070.
- Fairclough, Norman 2001. *Language and power* (2. laitos). Harlow: Longman.
- Fairclough, Norman 2010. *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language* (2. laitos). Harlow: Pearson education.
- Haila, Yrjö. 2001. Mikä ympäristö? Teoksessa Yrjö Haila ja Pekka Jokinen (toim.), *Ympäristöpolitiikka: Mikä ympäristö, kenen politiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Vesa ja Pajunen, Tapio. 2016. *Kansalaistaito. Miten politiikka voi ymmärtää, jos sitä voi ymmärtää?* Helsinki: Teos.
- Heikkinen, Vesa. 2020. *Tekstianalyysi. Miksi kielellisillä valinnoilla on merkitystä?* Helsinki: Gaudeamus.
- Ignazi, Piero. 1992. The Silent Counter-Revolution. Hypothesis on the Emergence of Extreme Right-Wing Parties in Europe. *European Journal of Political Research* 22:1, 3–34.

- Ihalainen, Pasi ja Palonen, Kari. 2009. Parliamentary sources in the comparative study of conceptual history: methodological aspects and illustrations of a research proposal. *Parliaments, Estates & Representation* 29:1, 17–34.
- Ilie, Cornelia. 2018. Parliamentary Discourse and Deliberative Rhetoric. Teoksessa Pasi Ihalainen, Cornelia Ilie ja Kari Palonen (toim.), *Parliament and Parliamentarism: A Comparative History of a European Concept*. New York: Berghahn Books.
- Inglehart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald. 2018. *Cultural Evolution, People's Motivations are Changing, and Reshaping the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- IPCC. 2018. Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty. <https://www.ipcc.ch/sr15/>. Viitattu 1.6.2021.
- IPCC. 2019. IPCC Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate., https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/3/2019/12/SROCC_FullReport_FINAL.pdf. Viitattu 1.6.2021.
- IPCC. 2021. Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report.pdf Viitattu 6.11.2021.
- Jacobs, Thomas ja Tschötschel, Robin. 2019. Topic models meet discourse analysis: a quantitative tool for a qualitative approach. *International Journal of Social Research Methodology* 22:5, 469–485.
- Jensen, C. ja Spoon, J. J. 2011. Testing the ‘party matters’ thesis: explaining progress towards Kyoto Protocol targets. *Political Studies* 59:1, 99–115.
- Järvikoski, Timo. 1991. Ympäristöliike suomalaisessa politiikassa. Teoksessa Ilmo Massa ja Rauno Sairinen (toim.), *Ympäristökysymys. Ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kettunen, Pauli. 2005. Käsitehistoria nykyisen historiana. Teoksessa Klaus Lindgren (toim.), *Ajankoh-ta. Poliittisen historian vuosikirja 2005*. Helsinki: Poliittinen historia, Helsingin ja Turun yliopistot, 10–22.
- Kilroy, Deborah. 2021. All the king’s men? A demographic study of opinion in the first English Parliament of James I, 1604–10. *Parliaments, Estates and Representation* 41:1, 1–23.
- Konttinen Esa ja Peltokoski, Jukka. 2004. *Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden pol-ven ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Jyväskylä: Minerva.
- Kurunmäki, Jussi. 2001. Käsitehistoria. Näkökulma historian poliittisuuteen ja poliittisen kielen histo-riallisuuteen. *Politiikka* 43:2, 142–155.
- Kuukkanen, Jouni-Matti. 2006. Minkä historiaa käsitehistoria on? *Ennen ja nyt* 1/2006, 1–22.
- Majdik, Zoltan P. 2019. A Computational Approach to Assessing Rhetorical Effectiveness: Agentive Framing of Climate Change in the Congressional Record, 1994–2016. *Technical Communication Quarterly* 28:3, 207–222.
- Massa, Ilmo ja Sairinen, Rauno 1991. Suunnistus ympäristösosiologiaan. Teoksessa Ilmo Massa ja Rauno Sairinen (toim.), *Ympäristökysymys. Ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle*. Helsinki: Gaudeamus, 66–92.
- Meadows, Donella. 1972. *The limits to growth: a report for the Club of Rome’s project on the predicament of mankind*. New York: Universe Books.

- Meguid, Bonnie M. 2005. Competition Between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success. *American Political Science Review* 99:3, 347–359.
- Mickelsson Rauli. 2015. *Suomen puolueet vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino.
- Paastela Jukka. 2008. The Finnish Greens: From alternative grass-roots movement(s) to governmental party. Teoksessa Gene E. Frankland, Paul Lucardie ja Benoit Rihoux (toim.), *Green parties in transition. The end of grass-roots democracy?* Farmham: Ashgate.
- Palonen, Kari. 1997. *Kootut retoriikat. Esimerkkejä politiikan luennasta*. Yhteiskuntatieteiden, valtiopin ja filosofian julkaisuja 11. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Palonen, Kari. 1999. Rhetorical and Temporal Perspectives on Conceptual Change. Theses on Quentin Skinner and Reinhart Koselleck. *Finnish Yearbook of Political Thought* 3, 41–59.
- Palonen, Kari. 2005. Eduskunnasta puhekunnaksi? Parlamentarismi retorisena politiikkana. *Politiikka* 27:2, 142–148.
- Palonen, Kari. 2007. *‘Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking and Politicization’*. Jyväskylä: University Printing House, 55–70.
- Palonen, Kari. 2012. *Parlamentarismi retorisena politiikkana*. Tampere: Vastapaino.
- Pekonen, Kyösti. 2011. *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino.
- Puhakka, Sirpa. 2015. *Vasemmistoliiton synty*. Helsinki: Into-Kustannus.
- Slapin, Jonathan B. ja Proksch, Sven-Oliver. 2010. Look who’s talking: Parliamentary debate in the European Union. *European Union Politics* 11:3, 333–357.
- Stranius, Leo. 2006. Ympäristöliikehännän aallot. Suomalaisen ympäristöprotestin tilanneanalyysi uudella vuosituohannella. Pro gradu, Tampereen yliopisto.
- UNEP. 2021. *Emissions Gap Report 2021: The Heat Is On – A World of Climate Promises Not Yet Delivered*. <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2021>. Viitattu 1.6.2020
- Vares, Vesa. 2014. Pietikäinen, Sirpa. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: SKS, 1997. Artikkelin pysyvä tunniste: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-004091>. Viitattu 15.6.2021.
- Voutilainen, Eero. 2016. Tekstilajitietoista kielenhuoltoa: puheen esittäminen kirjoitettuna eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa. Teoksessa Liisa Tiittula ja Pirkko Nuolijärvi (toim.), *Puheesta tekstiksi – Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: SKS.
- Westinen Jussi, Pitkänen, Ville ja Kestilä-Kekkonen, Elina. 2020. Perussuomalaisten äänestäjäkunnan muutos 2011–2019. Teoksessa Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Wiedemann, Gregor. 2013. Opening up to Big Data: Computer-Assisted Analysis of Textual Data in Social Sciences. *Forum: Qualitative Social Research* 14:2, 332–357.
- Wiklund, Peter. 2007. Kirjavasta liikkeestä järjestäytyneeksi puolueeksi. Vihreän liikkeen ja sen seuraajapuolueen Vihreän liiton aate keskustapuolueen pää-äänenkannattajan Suomenmaan näkemänä vuosina 1982–1992. Pro gradu. Turun yliopisto.
- Wodak, Ruth ja Myer, Michael. 2016. Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory, and Methodology. Teoksessa Ruth Wodak ja Michael Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Studies (3. laitos)*. Los Angeles: Sage, 1–33.

KIRJOITTAJATIEDOT

KIMMO ELO

Dosentti, VTT, erikoistutkija

Eduskuntatutkimuksen keskus

Turun yliopisto

kimmo.elo@utu.fi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3223-5221>

JENNI KARIMÄKI

VTT, erikoistutkija

Eduskuntatutkimuksen keskus

Turun yliopisto

jenni.karimaki@utu.fi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2221-8954>